

F. V. LUCKÝ.

O výchově.

(Ze spisu amer. biskupa Dr. V. Stanga: Socialism a křesťanství.)

Rodiče mají od přírody právo na výchovu svých dětí. Toto právo nesmí jim upíráti nikdo, ani občanský zákon ani násilí, leč by se stalo, že by rodiče sami byli neschopnými je vykonávat.

Výchova dětí jest však nejen právem, ale také povinností rodičů; rodiče mají povinnost vychovávat své děti k onomu vyššímu životu, který tam začíná, kde pozemský život končí, a k tomu cíli je vzdělávat. Člověk není jako zvíře, jež přichází a zase zachází, on má nesmrtelnou duši a musí proto především k tomu býti naváděn, aby vedl náboženský a ctnostný život, by dosáhl svého posledního cíle a konce: patření na tvář Boží.

Mnozí rodičové nejsou ovšem s to svým dětem takového duševního vychování a vzdělání sami udělati; nedostává se jim buď času a prostředků, nebo náležitě způsobilosti a metody. V tomto případě dosáhnou toho rodiče učitelem, a poněvadž by mnozí nebyli s to vydržovat svým dětem domácího učitele, jest samozřejmo, že k vyučování množství dětí jest třeba učitele veřejného. Tak jest veřejná škola přirozeným doplňkem rodičům příslušející povinnosti vychování.

Úloha školy spočívá v tom, poskytnouti dětem onoho vědění, jakého jim jest třeba k vyplnění jich časného i věčného určení. Vyučování není tedy nic jiného než nutné doplnění vychování; ono jest samo druh výchovy, neboť vyučováním vychovává učitel svého žáka.

Když učitel v ustanovené době denní místo rodičů zastupuje, má všecko, čím svoji autoritu oproti dětem uplatňuje, ve jménu rodičů, kteří mu svoje děti na několik hodin svěřili. Nesprávně by bylo jeho autoritu chtít toliko od státu odvozovat. Stát není vychovavacím ústavem, jeho úloha jest jen vyučování potud řídit, pokud prostředky a poměry jednotlivců k tomu nestačí.

Potud právo přirozené. Jest však také ještě jiné nadpřirozené, křesťanský řád, který zároveň s rodinou svoje právo na školu si hledí uplatnit: církev Vykupitelova. Na tuto církev vložil Kristus zodpovědnost za výchovu lidstva, když k svým učedníkům pravil: „Jděte a učte všechny národy!“ (Mat. 28, 19). Jako dítě přirozeným zrozením náleží svým rodičům, tak

náleží zrozením nadpřirozeným, křtem, církvi. Proto zastupuje škola nejen rodinu, ale i církve. Věrna jsouc svému poslání byla církev katolická po celých devatenáct století vychovatelkou národů. Nikdy neustávala hlásati potřebu výchovy, jehož duší jest náboženství Kristovo. Ona béře dítě do svých rukou, dříve než se zloba srdci jeho může přiblížiti, ona je nese do školy, kde vládne duch náboženský. Obraz Ukřižovaného na stěně, duchovní oblek učitelův, modlitby školní: všechno upomíná malé dítě stále na Boha a božské věci, o nichž již při prvním probuzení se rozumu uslyšelo z úst něžné matky. Ona hodina v katolické škole jest sdělení nadpřirozené moudrosti. Jako zářivý obraz všeho dobrého a krásného stojí božské dítě před mladistvým srdcem žakovým. Ve vyučování dějepisu odhalují se mu moudré cesty božské Prozřetelnosti, jež všechno řídí a spravuje; tu vystupují velké činy církve před mladistvou duší, hrdinství mučenníků, velkodušnost vyznavačů, čistota panen. Zatím, co se duch naplňuje poklady vědění, dospívá srdce v milosti a nevinosti.

Náboženství jest k správnému vedení života potřebné. Bez náboženství není mravnosti, bez mravnosti není štěstí. Sám Jiří Washington zanechal nám ve své duchovní závěti toto ubezpečení: „Rozum a zkušenost poučují nás s dostatek, že bez náboženství mravnost obstáti nemůže. Celá kniha by neobsáhla všech těch vztahů, jež ono zaujímá k soukromému i veřejnému blahu“.

Děti se nevychovávaly jako papoušci, když je učí mluvit. Staré říkadlo: „Buď dobrý, zůstaň hodný“ nevede samo k cnostnému životu. Děti mají věděti, proč musí býti hodnými, mají si býti vědomy, že ustavičně chodí před okem všudypřítomného Boha. Musí býti přesvědčeny, že první povinností člověka jest Bohu sloužiti, že jest nejvyšším naším úkolem na zemi v Boha věřiti a v něho doufati, jej milovati a jeho velebiti. Již záhy máme jim vštěpovati do srdce živou víru v nebe, kde spravedliví ve věčné blaženosti se radují, a v peklo, kde zlo ve věčném ohni jest trápeno a tráveno, zároveň s přesvědčením, že všechno vskutku tak jest, poněvadž to Syn Boží církvi zjevil. Ony musí býti přesvědčeny, že život bez Krista nezasluhuje, aby byl prožit, a se vynasnažovati ve všem Boha poznávati a ve všem jeho svatou vůli spatřovati. Krátce, náboženství musí vniknouti do denního života a ovládati všechno myšlení a všechny úkony.

Existuje křesťanská matka, jež by s takovouto výchovou svých milých dětí nesouhlasila? Nevynasnaží se úzkostlivě každá křesťanská matka první naučení ctnosti a zbožnosti v srdce dětské vštípit, aby ve škole byly dále pěstovány a vzdělávány? Bude podceňovati školu, ve které každá vyučovací hodina náboženským duchem jest prodchnuta, která duše nevinných dětí pod něžné jeho Kristovo sklání a k nepomíjející lásce Boha, jediného a nejvyššího dobra, navádí?

Biskupové Spojených Států, kteří v roce 1885 na národním koncilu v Baltimore byli shromážděni, vydali oběžník, který mimo jiné obsahoval následující věty:

„Národní výchova byla vždy předmětem péče církevní. Její dějiny jsou dějiny výchovy a civilisace. Jí se podařilo, v té době, kdy ještě náčelníci barbarů svou nevědomostí se honosili, rozšířiti lásku k vědě, která za krátko celou Evropu školami a universitami naplnila. Ona učinila z divokých kmenů ranního středověku civilisované národy.“

„Těž u nás shledáváme přes mnohé počáteční těžkosti a překážky téměř všude své školy, akademie, kolleje, za něž děkujeme obětem štědrých příznivců, a které snesou srovnání s vyučovacími ústavami Evropy.“

„Pravá civilisace vyžaduje nejen fysického a morálního blaha, nýbrž také, a to právě tolik, povznesení náboženského smýšlení. Nechť vezmou národu náboženství, a brzy zmizí také mravnost; až však té nebude, kde dříve kvetl hmotný blahobyť, tam zavládne zkáza; světlo rozumu bude potom sloužiti jen ještě k tomu, aby lidí stále hlouběji do neřestí a bídy uvrhovalo.“

Věda sama o sobě nečiní člověka lepším. Bez světla víry z jiného světa jest nejen obyčejná, nýbrž i nejvyšší učenost nebezpečím a cestou ke zkáze. Pokud se výchova nespojí s náboženstvím, nebude mezi lidmi blahobytu ani štěstí. Náboženství jest právě ona atmosféra, ve které duch a srdce k šťastné cestě se vyvíjejí; třeba tedy na ně stále hleděti jako na hlavní prostředek vychovávací ke všemu dobru a kráse. Náboženství ze školy vymítnuti a je toliko na kostel a dům chtíti omeziti znamenalo by vychovati generaci, která shledává sice náboženství dobrým pro kostel a dům, nikoli však pro praktický život; kdežto ono přece, jak všichni víme, má pronikati náš celý život a býti pravidlem veškerého našeho jednání a počínání.

Když tak potřebu náboženské výchovy vždy a vždy opět zdůrazňujeme, nemůže nám nikdo učiniti výtky úzkoprsosti a sektářství. Naše snážení jest to jedině, že chceme budoucímu pokolení zachovati křesťanskou víru a křesťanskou mravnost. Neobracíme se proti státu, naopak jest naši nejpoctivější snahou dáti státu lepší občany tím, že je učiníme lepšími křesťany. Také jest nás daleko šmahem odsuzovati naše moderní školy. Dovedeme zcela správně oceniti jejich výborná zařízení pro zdraví dítek a jejich podivuhodné vychovávací metody. Mnozí katolíci spolupřispěli příspěvkem na jejich zařízení, a mnozí z jejich vynikajících učitelů jsou stoupenci katolické církve. Přece však v příčině rozloučení výchovy a náboženství nebudeme se svými nekatolickými spolubratry zásadně nikdy souhlasiti. Hledíme na své veřejné školy jako na nedostatečné pro katolické děti, poněvadž přihlížejí pouze ke vzdělání ducha a výchovu srdce opomíjejí. Professor Morrison z Kalifornie má pravdu, když praví: „Jest to vychovávací system, který zapomíná vychovávatí“.

Mimo to přítomný, u nás vládnoucí system bezkonfessijsní školy s tou charakteristickou známkou snášenlivosti a lidumilnosti není americký, jest to mnohem spíše vynález cizí. První školy, které od Puritanů v Novém Englandu (v Severní Americe) byly zřízeny, byly školy farní. Vycházeli oni totiž z názoru, že pokoj a štěstí národa závisí podstatně od nábožnosti — přesvědčení, které potom položeno bylo také za základ při utvoření Spojených Států.

Ačkoli my jako Američané a katolíci nynější vyučovací metodu Spojených Států pro naši katolickou školní mládež musíme zavrhnouti, nebráníme tím nikterak svým spoluobčanům, aby pro sebe samy použili toho vychovávacího systemu, který mají za dobrý, předpokládajíce ovšem, že od nás žádné podpory pro týž žádati nebudou. My budeme přes to dále pokračovati v zakládání a vydržování takových škol, v nichž křesťanské náboženství zaujímá čestné místo, a kde dítky jsou k tomu vychovávány, aby řádné existence v tomto a blaženosti věčné v onom životě dosáhly.

Jest dosti takových, kteří — a to ne zcela neprávem — činí naši veřejnou školní výchovu zodpovědnou za všecken nepokoj a jitření v národě. Neboť jejím cílem není nic jiného než hmotný blahobyť, pokud možno největší zvýšení požitků a co možná největší zmenšení útrap. „Tato výchova“, praví Brooks ve svém velikolepém spise „Sociální nepokoj“, „rozmnožila

na jedné straně blahobyť, na druhé straně chudobu“. Prostředky, jichž naše výchova užívá, jsou znamenité; zda-li však přece všechny jen požeňnání přináší, jest jiná otázka. Nevzbuzují se stále touhy, jež nikdy ukojeny býti nemohou? Nevyvolávají se ideje, které na této zemi nejsou nikdy uskutečnitelné? V Německu bylo právě s důrazem poukázáno na nebezpečí přehnané té nadkulturní výchovy. Vlastní nebezpečí však nespočívá v ničem jiném než ve vyloučení náboženství. Nikde není za dnešní doby mládež lépe vyučována než právě v Německu, a přece jest protestantská jeho část klassickou zemí socialismu. Náboženská autorita ztratila tam všechnu moc nad národem, který v ustavičném vření a kvašení se nalézá. Někdejší říšský kancléř, kníže Hohenlohe, díval se se zoufalstvím na toto jitření, když pravil: „Nevyhnutelný boj o existenci vede se právě s takovou prudkostí a bezohledností, že si musíme bezděky vzpomenouti na fantastická vypravování o živočišstvu v předdiluvialní době. Člověk by věřil, že začátek dvacátého století nestojí ve znamení pokroku, nýbrž ve znamení úpadku.“ V čem spočívá pravá toho příčina? — Protestantské náboženství jest v rozkladu; pravdy náboženské, jimž ještě před padesáti lety učilo, jsou dnes ty tam; poslední zbytky těch pravd jsou rozmetány na všechny strany. Budoucí svět s nebem a peklem, věčnou odměnou a trestem jest mu již jen otázkou vědy. Zmizí-li však jednou náboženství, co zdrží potom ještě lidi od toho, aby se s pohrdáním smrtí nevrhali do bezohledného konkurenčního boje o životní potřeby? Dělník, jenž odhodil náboženství stranou, pravil mi krátce: „Nyní, kdy jsou nám duchové z cesty, svaluje vinu za svoje nesnáze bezprostředně tam, kam patří, na nynější společnost a na ty, kteří jí stojí v čele“. Není divu! Jest přece nevěřící bezbožecký socialismus logickým důsledkem popírání Bohem na této zemi stanovené autority; on bude poslední a obsahem nejtěžší kapitolou dějin protestantismu. Povinností nás katolíků jest utvrzovati se navzájem ve víře, Držme věrně při arše naší spásy, při církvi katolické, abychom svým potomkům zachránili neocenitelný a nenahraditelný statek katolického vychování, abychom tak i mnohého jinověrce, jenž se snad ze zátopy nevěry vše ohrožující k nám utéci chce, mohli zachrániti.

Jest to štěstím pro Ameriku, že se náš veřejný vychovávací řád postupem lépe upravil, než jak chtěli jeho představitelé. Mnozí z našich učitelů jsou křesťanského přesvědčení, mnozí docela stoupenci katolické církve, kteří bezděky vnášejí do vyučování ráz náboženský a svým povznášejícím chováním jsou živým příkladem křesťanské ctnosti, tak že na vychování dítek v mírné a řádné křesťany zdárný mají vliv. Přece však nepopře nikdo, že náboženský duch v Americe více a více mizí. „Více než polovice našich dětí vyrůstá nyní bez všeliké náboženské výchovy.“ (Educ. Rev., březen 1908.)

Zvláště zavržitelná jest za naší doby snaha, jíž všechny kolleje a školy více méně hořdují, vědy všeho druhu co možná nejvíce rozšířiti a mládež na učená povolání zlákat. Duševní práci pokládá dnes většina studentů za mnohem hodnější námahy než práci tělesnou. Přirozený následek této nezdravé touhy po studiích jest přeplnění učených povolání, na což se dnes tolik žehrá. Počet našich lékařů a právníků jest tak veliký, že mnohým, když byli vynaložili velké sumy na svá studia, jest těžko vydělati si prostředky k slušné a čestné výživě.

Již často přišli ke mně řádní otcové a hodné matky a stěžovali si, že jejich prostředky nestačí na studie jejich synů, že se však přece vynasnaží, aby jim pokud možno nejlepší vychování a snad nějakou hodnotu nebo

diplom vysoké školy zjednali. Jak často jsou to ne zrovna tak graduovaní synové, kteří nejsou schopni zastávat jejich „vyššímu“ vzdělání přiměřeného postavení? Není snad truhlář, kameník nebo kovář, který svému řemeslu rozumí, také vzdělaný a dobře vychovaný muž? Což se nabývá vzdělání jedině z knih? Není obratný mechanik rovněž tak úcty hodný jako právník u soudu? Kdy přijde konečně národ k poznání, že ta „knižní učenost“ jest nešťastná hvězda pro mnohé, že ideál pravého vychování nespočívá v slepé touze po penězích a zisku? — Poslouchejme proto stále hlasu církve katolické, jež jediná nás může poučiti, co jest účelem a úkolem výchovy. Týž oheň, jenž jest léčivou silou, pokud ho správně používáme, stane se zlou mocí, nedovedeme-li ho udržovati v mezích. Právě tak jest správně pochopená výchova požehnáním, naproti tomu pochybená kletbou pro jednotlivce i pro celou společnost.

DR. JOS. AL. OPLETAL.

Lokalisace duševních schopností a konů.

(Pokračování.)

Než přejdeme k faktům a otázce lokalisace, odpovězme na soustavu Camperovu o úhlu lícním. Je nesprávným, že je intelligence v přímém poměru k lícnímu úhlu. Viděli jsme důvody již částečně: učení i nevzdělání mohou míti veliký nebo malý úhel lícní. Dle Campera je prý úhel lícní Evropana, člověka to nejušlechtilejšího, 80° — 90° , černocho 70° , orangutana 58° . Ale jiní badatelé s ním nesouhlasí, ač rozdíl úhlu lícního je jistý. U ssavců je úhel lícní daleko menší než u ryb! Velký lícní úhel je výrazem krásy a majestátu, ne však intelligence! Tiedemann, srovnávaje mozek černocho s mozkem Evropanů, dospěl k závěru: i kde je rozdíl v úhlu lícním, ani tam nelze spatřiti rozdílu v mozkové struktuře. Fysiolog Michelletti nazývá přívržence Camperovy: „lidmi, kteří touží spíše a intenzivněji po novotách, než po pravdě“ a soustavu samu: „nejabsurdnější hypotézi“,¹⁾ dle níž by musila býti ovce daleko „intelligentnější“ než liška nebo pes.

Nicméně nesmíme ukvapeně souditi, že princip lokalisace vůbec se stroskotal a zmizel, byv ovinut chimerickými předpoklady a pošetilostmi Gallovými. To by bylo chybou. Otázka lokalisace zůstává bez poruchy. K obdivu nad složitostí ústroje mozkového dostačí pozorně jej zkoumati. Může býti, je snad složitost jeho bezdůvodná? Je snad komplikace mozkových polokoulí jen hříčkou přírody? Jsou týlní laloky mozkové jen proto odděleny od skráňových a temenních, aby trápily anatomy?²⁾ Embryogenie nám dokazuje, že v každé polokouli jsou určité ústroje, vzájemně neodvislé. Pátřejme tedy, jaká zaručená fakta máme po ruce.

„Nemůžeme neuznávatí ohromné práce, kterou vykonala moderní fyziologie ve výzkumu živého organismu. Jsouc dítkem revolučního převratu v moderní vědě přírodní, za několik desetiletí zpřevracela staré mezníky vědy a jejího nazírání na živou hmotu a do budoucna otevírá nedozírné pole

¹⁾ Dilo cit. str. 254.

²⁾ „Die Anschauung, dass die Zellen mit ihren protoplasmatischen Fasern im Nervensystem getrennte Einheiten bilden, oder die Neuronentheorie, darf als gesichertes Ergebnis angesehen werden.“ Geyser str. 14.

nové zkušenosti.“¹⁾ Totéž platí také o výzkumech mozku,²⁾ jenž již starým byl chrámem myšlenky a svatyní duše. Ovšem, velmi důležité „studium fyziologické soustavy nervové je právě tak obtížným,³⁾ jako studium smyslu zrakového“. Nicméně dnešní pokusy dokázaly, že základní myšlenky francouzských hyperkritiků nebyly jisté. K výzkumům mozkovým užívá se trojí metody.

Elektrického proudu (Tritsch a Hitzig) t. j. elektrický proud působí na různé části mozkové kůry a při tom se jeví určité pohyby údů, jež se bedlivě pozorují. Jsou to pohyby vzniklé drážděním galvanického proudu. Diffuse proudu, již se nelze vyhnouti, zaviňují, že nelze přesně a zaručeně podati fakta. Proto se musí výsledky potvrditi jinou cestou, totiž: odnětím jistých částí, různých středisk substance korové mozku. Při tom, jak sám B. Ranke dokazuje svými pokusy, vznikají různé přeměny u schopností smyslových a motorických, nebo dokonce mizí, jsou-li odňata střediska, v nichž ony jsou umístěny. Indukce je pravděpodobna, poněvadž odnětí některého střediska zavíní právě, zabrání fyziologický akt, jenž by podrážděním střediska musil vzniknouti. Kromě toho nasvědčují tomu i pokusy klinické. Lékaři pozorují smyslové a motorické poruchy u nemocného velmi pečlivě a po smrti jeho prohlížejí nervová střediska, pátrajíce, které poruchy mozkové nemoc zavínily. Výsledky těchto pokusů nejsou stejně jisté pro střediska motorická a smyslová.

Co se týče associačních středisk,⁴⁾ jsou dnes ve fyziologii dvě mínění naprosto různá. Fyziologové Flourens a Goltz míní, že jsou všechny části mozkové, fyziologicky stejnorodé, jiní, zvláště H. Munk hájí velmi lokalizace a různorodých částí mozkových. Munk svými pokusy na psech a opicích dospěl k závěru, že jednotlivé části mozkové, určené k činnosti smyslové, jsou v úplně ohraničených mezích v kůře mozkové. Jiní však zase tvrdí, že hranice ty do sebe vzájemně zasahují, jsou srostly jako na př. sféra čichová do sféry sluchové. Munk ukládá sféru zrakovou ve hlavním, zadním laloku mozkovém, čichovou v části zvané Gyrus hippocampi, kam každá z těchto sfér smyslových zabíhá jako nerv zrakový, sluchový atd. Tam jsou specifické postřehy pocitové a představy příslušného smyslu. Flechsig⁵⁾ na-proti tomu přijímá za střediska associační ona místa, jež nebyla fyziology zabrána pro funkce smyslové.⁶⁾ Luciani modifikoval vzájemné zasahování

¹⁾ Fr. Kubiček, Výzkum mozku, „Hlídká“ 1903 č. 8. str. 570.

²⁾ Stavbu centrální soustavy nervové podává pěkně Herm. Ebbinghaus: „Grundz. der Psychologie“ 2. vyd., Leipzig 1905, § 7. a násl.

³⁾ Na př. T. Pesch: „Není pochyby, že je mozek hlavním ústrojem jak smyslů tak i smyslových žádostí, tak i různých disposicí a pohybů ke smyslovému životu. Nesnadno ovšem od nejstarších dob říci, jak.“

⁴⁾ „Vieles ist auf dem Gebiete der Nervenphysiologie noch unerforscht und unsicher.“ Geysler str. 12. ⁵⁾ Viz vyobrazení č. 1—4 (str. 167—169).

⁶⁾ „J. Flechsig má svůj pojem »associace« psychologické tak zjednodušený, jasný, že zdá se, jakoby zbývalo jen umístiti ji v nějakou částčku mozkovou. Vzpomeneme-li však, že zkušenost psychologická nikdy nám neukazuje prvky psychické zcela jednoduché, jež pomocí částečných processů jsou mezi sebou sloučeny, že tedy asociace není něcc nerozlučitelného a tím méně opačného počitkům a představám, vidíme ihned, že Flechsig, vycházející od abstrakce místo přesné psychologické definice, mylně konkluduje.“ Tak praví Dr. Jos. Kratochvil, „Hlídká“ roč. XXIII. č. 1. 1906 str. 14. Není přesně řečeno, poněvadž asociace značí onen realní důvod rozlučitelnosti reaktivity vědomí, jenž je ve vztahu reprodukováných představ k představám je reaktivujícím. Proto je asociace něco jiného než počitek a představa. Že Flechsig chybil, má důvod v tom, že považoval asociaci pouze za fyziologický stav a ne psychologický, a dle toho jí připisoval význam.

jednotlivých sfér tak, že Munkovy sféry smyslové jsou sice středisky příslušných smyslů, ale zasahují při tom daleko do jiných částí mozkových.

Munk stálými pokusy na psech a opicích potvrdil svůj úsudek a předložil pruské akademii věd. Již při odnětí částičky z jedné a téže sféry mozkové, jevila se přesná hranice různých funkcí. „Ukázalo se, že i uvnitř jednotlivých středisk jsou za sebou smyslová a motorická nervová tkaniva pro každý úd pohromadě a sice tak dle skupin, jak se k sobě pojí údy.“ Proti němu je zvláště Wundt, který chce zvláštní části mozku nejen pro jednotlivé pocity, nýbrž i pro složené akty duševní, zvláště pro vzpomínky. Popírá, že specifické energie smyslové se mohou vysvětliti a zdůvodniti teorií Munkovou. Pojímá ovšem specifické energie smyslové jako jejich původce J. v. Müller, dle něhož by každé elementární tkanivo nervové reagovalo pouze na specifické podráždění. Myslí, že je specifická energie pouze tehdy možnou, soustředí-li se určité prvky nervové, ano že původně byly všechny prvky nervové tak indiferentní k jakékoli činnosti, že se rozdílily teprve vyvinuly. Že jistá část, jež je nyní massou akustickou o slouží sluchu, mohla při jiném seskupení býti také optickou a naopak. Pokročil-li vývoj, přešla i indifference ve specifické energii s určitou lokalisací. Pro smyslové postřehy a smyslové vzpomínky nepřijímá různých středisk, nazýváje protivné tvrzení Munkovo „frenologií“ a tvrdě, že Munkova theorie je směsí frenologie staré a fyziologie moderní. Nebyl si Munk rovněž vědom protivy, jež je mezi specifickými energiemi smyslovými u J. v. Müllera a moderní naukou vývojovou. Jsou prý jen přenesení stálosti druhové na nervové elementy. Gutberlet uznává nauku Wundtovu: „jako se nevyvíjí druh zvířete v jiný, tak také není dokázáno vývoj indiferentní massy nervové ke specifické funkci sluchové atd.“

Oskar Vogt popírá nauku Flechsigovu o associačních střediskách řka, že dle dnešních poznatků o mozkovém tkanivě: a) anatomicky naprosto nelze dokázati rozdílů mezi centry associačními a smyslovými na základě

1. Průřez mozkový (dle Edingera) se středisky smyslovými kůry mozkové (dle Flechsig).¹⁾

Th = thalamus

S.p. = Septum pellucidum

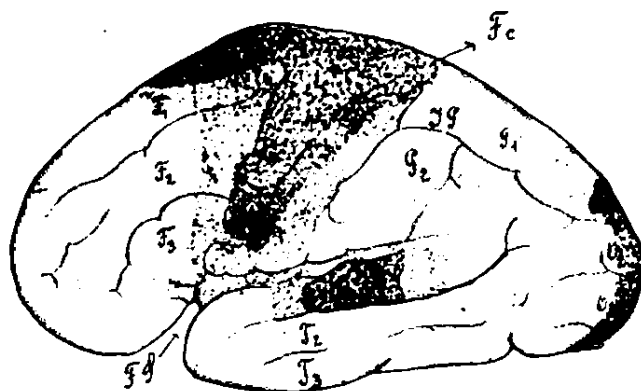
C.c. = corpus callosum

F.c. = Fissura calcarina

Sféra zraková a pocitů tělových je označena body, sféra čichová kroužky.

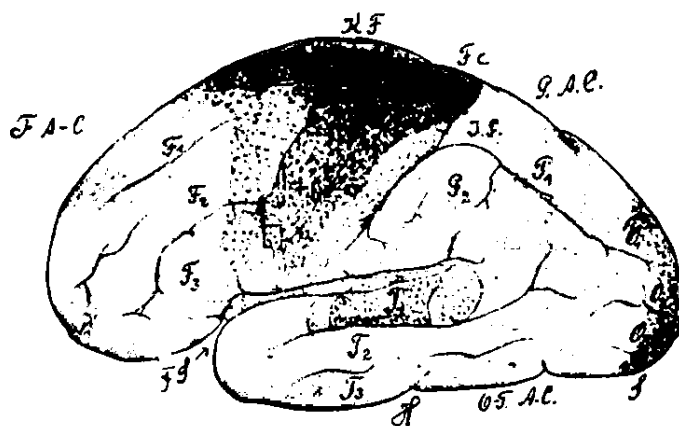
¹⁾ Z knihy Bessmerovy provedl Dr. Styger (cit. Grundl. d. S. str. 26, 27, 69, 70).

2. Pohled se strany na levou polovici velkého mozku (dle E. v. Monakow).

$F_1 F_2 F_3$ tři (první až třetí) záhyb čelní	JP Intraparietální rýha
$S_1 S_2 S_3$ první až třetí záhyb spánkový	F_c Centralní rýha
$O_1 O_2 O_3$ první až třetí záhyb záhlavní	FS Štěrbina Silviova (poněkud roztažena)
- Část body označená jsou smyslová střediska kůry mozkové dle Flechsig.

3. Levá hemisféra (dle v. Monakow) s associačními centry (dle Flechsig).

KF sféra tělových pocitů	$P.A.C.$ temenní středisko associační
S sféra zraková	$O.T.A.C.$ týlo-skráňové středisko assoc.
H sféra sluchová	$F.A.C.$ čelní středisko associační

jejich histologické struktury, b) je dokázán vztah všech částí kůry velkého mozku (kromě t. zv. ostrovu) k žilám projekčním, c) dosud je nejisté, zda ze všech částí kůry vycházejí žilky projekční. Wundt¹⁾ snaží se smířiti tyto protivy: klade původní naprostou indiferenci všech buněk nervových pro nové psychofysické činnosti a připisuje jejich specifické určení a umístění buď cviku, nebo jim připisuje vznik buď ontogenetický nebo fylogenetický.

¹⁾ Philosophische Studien von W. Wundt, Leipzig 1890, 6. roč. 1. seš. W. Wundt: Zur Frage der Lokalisation der Grosshirnfunktionen.

4. Průřez mozku (dle Edingera) s associačními centry (dle Flechsiga).

K.F. sféra tělových pocitů
S sféra zraková
R sféra čichová

F.A-C čelní associační středisko
P.A-C temenní associační středisko
O.S.A-C týlo-skráňové assoc. středisko

Micheletti¹⁾ praví: „Středisko není nutné nikdy, by schopnost byla činnou, tak že bez něho by zanikla. Je-li na př. odňato středisko mnemonické, musily by zaniknouti také všechny vzpomínky minulé, od něho uchované. Ale obrazy může sbíratí jiné středisko, zachovati je, vybavovati je a tak se státi novým ústrojem paměti.“ (Zákon náhrady.)²⁾

Určité lokalisace funkcí mozkových jsou, ježto mohou býti dostatečně pozorovány poruchy duševní, motorické a smyslové.³⁾

Při motorických střediskách jsou sice některé pochybnosti, ale přece fysiologové souhlasí, umísťující je v posledním čelním záhybu mozkovém (circumvolutio frontalis) a prvním temenním (c. parietalis). Nové v pravdě vědecké pokusy a metody zabývající se touto otázkou, musily dospěti k závěrům. Prvního výsledku v tomto novém směru, jež r. 1830 počal Dr. Bouilland, dospěl Dr. Broca r. 1861,⁴⁾ jenž precisně mohl určití umístění motorického střediska článkované mluvy. U všech nemocných, zasažených afasií pohybu nebo ztrátou mluvy, shledal poruchu ve třetím mozkovém záhybu čelním blízko scissury Silviovy. Četné lokalisace středisk motorických objevili po r. 1870 fysiologové Hitzig, Ferrier, Duret a jejich stoupenci. Stálý nebo přerývaný elektrický proud, jež nechávali působiti na různé části temenní nebo na zadní část čelní kůry mozkové, uvedl v pohyb hlavní střediska dobrovolného pohybu. Odnětí těchto částí mozkové kůry bylo

¹⁾ Viz dílo cit. str. 253.

²⁾ Tolik je jisto, že associační centra jsou pro psychologii bez významu. Pozornost, sebevědomí a pod. nemohou se připsati nějakému společnému centru, ježto jsou tyto činnosti pro všechny obory duševního života.“ Gutberlet, psych. str. 275.

³⁾ Určité lokalisace funkcí mozkových jsou, ježto jednotlivé pohybové a smyslové poruchy mohou se dostatečně dokázati. Někdy pomatený člověk trpí pouze na jistou skupinu představovou a tyto poruchy mohou jedině přijíti od mozku . . . Skutečně, lze najíti v takových případech určité části mozku porušeny.“ Udává i příklady. (Psychol. str. 276.) Podobně Farges, str. 148.

⁴⁾ Francouzský lékař.

příčinou ochrnutí tohoto pohybu příslušných svalů, což je přesným důkazem. Proto toho užívají při pitvě i chirurgové a terapeutická aplikace zasluhuje všeobecného uznání.¹⁾ Tento vynález může býti základem a vzpružinou k budoucím výzkumům v tomto směru.

Svalstvu řeči odpovídá u praváků spíše třetí záhyb mozkový na pravé straně mozku než na levé pro vnější a silnou mechaniku hlasovou. Je-li tato část motorická porušena, jsou i porušeny, po případě úplně zničeny pohyby, jichž třeba k řeči (anarthrie). Motorická afasie zvaná vzniká, je-li porušena, jak již naznačeno, zadní část třetího mozkového záhybu čelního levé polokoule (u praváků).

Nemocný, postižený anarthrií slyší, může čísti, někdy i psát, ale nemůže mluvit, ač jazyk, rty a jiné ústroje jsou bez poruchy. Zapomněl však koordinovati pohyby. Je tedy paměť pohybu a řeči, kterou kdo mluvil, schopnost, jež pořádá mechanismus potřebný při článkované mluvě. Že jiné ústroje jsou bez poruchy, patrně z toho, že někdy zůstane takovému afemickému člověku několik obvyklých anebo jednoslabičných slov, jež stále opakuje, odpovídá jim až do únavy na každou otázku. Je známo, že básník Baudelaire, jsa afemickým, mohl vysloviti pouze — jednu hrubou nadávku. Někteří ztratili jen jednotlivé třídy slov na př. všechna vlastní jména, nebo všechna podstatná jména, nebo všechna slovesa. Někteří znají pouze slova vlastního zaměstnání. Jistý studující v Dublíně nemohl vysloviti pouze písmeny F a z čísel 5 a 7. Jiní nemohou sice mluvit, ale mohou zpívat. Jiní opět mohou mluvit hlubokým hlasem, ne však vysokým. Někteří nemohou vysloviti slov psaných, ač mohou opakovati slovo k nim pronesené. Jiní mohou vysloviti pouze slova napsaná před jejich zraky. Polygloti, jsou-li afemickými, nemohou někteří vysloviti slov pouze některé řeči. Jiní pouze některá slova těže řeči. Někteří rozumí hudbě, nerozumí konverzací a naopak.

Tak je tomu také u schopnosti, které třeba ke psaní. „Zdá se, že to dokazují pathologická fakta“, praví Farges. Jsou příklady, kde člověk úplně zapomněl pohyby grafické, ač mluví, čte, ba touže rukou, kterou psal, vykonává všechny jiné funkce, na př. jí, pracuje, hraje na hudební nástroje atd., může dokonce dělati pérem tytéž tahy, jsou-li mu označeny, ale sám nic. Je jako člověk, jenž se neučil psát, jen že tento se může naučiti, kdežto onen nemocný nikdy. Ztratil paměť pohybu grafického, ač má jiné paměti: zraku, sluchu, slov a j. Je tedy tato paměť od jiných rozlišnou a ztráta její odpovídá poruše ve druhém mozkovém závinu čelním, levé polokoule, poněkud níže od střediska koordinace pohybu při článkované mluvě. Vyskytuje se i agrafie částečná. Někteří totiž nedovedou psát, leč určitý počet slov, někdy pouze jediné na př. své vlastní jméno. Řekneš-li takto nemocnému, by napsal jméno svého syna, své manželky, dcery, svého psa atd. napíše — své jméno. Řekni mu, by napsal jméno měsíce: napíše své jméno. Jiní nemohou psát, leč hudební noty. Někdy zasáhla agrafie pouze jedinou rukou. Píše-li levou rukou, je písmo obrácené, jež možno čísti pomocí zrcadla.²⁾

Podobně je tomu při paměti sluchu slov, jež nemocný slyší sice, ale ne jako znaky řeči, ač při tom hluchý není. Otevře-li někdo dvěře, nebo

¹⁾ Viz Akademia di Medicina 20. srpna 1889, Tesi di Dumas o Trapanazi, kde chirurgové sdělují obdivuhodné operace: Lucas-Championnière, Péan, Terrilon, Anger a j., kteří v několika hodinách vyléčili paralisi, epilepsii a pod., což dosud považováno za nevylečitelné.

²⁾ „Dürfen wir wohl als sicher annehmen, dass die Wort- und Schriftwortstellungen besondere Gehirnzentren besitzen“ Geysler str. 314.

někdo k němu jde, docela dobře sluchem poznává. Není také idiotem, poněvadž uzná, že nerozuměl, co se mu řeklo. Nemohou rozuměti ani mateřské své řeči, myslíce, že se k nim mluví snad čínsky. Podivným při tom je, že sám, v monologu může mluvit. Může také odpovědět, když se mu otázka napíše. U takových je porušen první závin skráňový levé polokoule mozkové pod centrem zrakovým, podél scissury Silviovy.

Sem patří i tak zvaná slepota slovní (caecitas verbalis). Tito nemocní zapoměli význam písma. Mohou mechanicky psát, ale nemohou přečíst, ani co sami napsali. Každý dopis i v mateřské řeči připadá jim, jako by byl psán řečí cizí. Podobně i písmena tištěná. Nejsou hluší ani němí, ani slepi, rozumí, co se k nim mluví, rozeznávají barvy, vidí písmo, ale tak jako dítě, které se ještě nenaučilo číst, co je napsáno. Přečíst se nemohou. Ztratili asociaci psaných značek s obrazem v mysli, odpovídajícím psanému slovu. Nic si nepředstaví pod psanou značkou. Tato nemoc je také částečnou. Mohou totiž někteří rozeznávat ještě slabiky týchž slov, někteří nemohou slabik, ale mohou jednotlivá písmena. Někteří mohou číst psané číslice, někteří nemohou číst psaných číslic arabských pouze mohou římské a pod. Je tedy také paměť zraková, kterou můžeme ztratit, ačkoli ostatní nám zůstanou. Je umístěna v levé polokouli mozkové, ve druhém závinu temenním, níže od ústroje paměti sluchové.

Maje před očima tato fakta, nepodepsal bych mínění Bessmerova: „Není dostatečných důvodů uznati vlastních středisk pro čtení (optické středisko písma), pro porozumění zvuku mluvy (akustické středisko slov), pro představy článkové mluvy. Dostačí úplně všeobecná střediska světla, zvuku a motorická střediska pocitová.“¹⁾ Ztratí-li se pouze při poruše příslušné části mozkové jen část schopnosti, potřebné k ponětí určitých obrazů, určitých zvuků atd., není to dostatečným znamením, že je v oné části mozku i vlastní středisko? Kdyby bylo totožné se všeobecným, pak by poruchou musila být porušena také celá činnost všeobecného střediska, nikoli pouze některá část.

Při pocitech všech, tak i zrakovém,²⁾ při každém pozorování, i tom nejjednodušším, je činna celá řada složek. Vidíme relativní velikost předmětu, vzájemný pořádek jeho částí, jeho polohu v prostoru, osvětlení a j. Vše to by bylo nemožné, kdyby se tu jednalo pouze o postřehu světelnou. Co tu je činnou ústrojů, jež se všechny musí řídit dráždivostí světla, periferní i centrální! A z těchto všech dá se umístiti jediná t. j. složka vlastní postřehy: je to zadní, hlavní mozkový lalok, zvláště kůra části zvané fissura calcarina.

Podobně u sluchu, ač zde není vše jasné dosud, můžeme umístiti pouze zvuk v prvním závinu spánkovém ve scissuře Silviově, kde je hrbolek odpovídající vlastnímu nervu sluchovému (nervus cochlearis).

Čich umísťují v zadním okraji mozkového laloku čelního a jiné části kůry mozkové na blízku. Chutí se málo zabývají a z pokusů na zvířatech víme také velmi málo. Kde je umístěna, se neví.

Ohmatávající různé předměty, máme při tom celou řadu pocitů: tlaku, tepla, někdy i bolesti. Všechny dohromady i bez jiných smyslů zpravují

1) Die Grundl. d. S. str. 44.

2) Nesmíme se diviti, že při větších poruchách konů zrakových, jež mají vlastně v našem životě hlavní roli, trpí činnost pozorovací, paměť vůbec a následkem toho činnost rozumová, citová, síla energie vůle. Na sféru zrakovou upozornil Gräfe r. 1860.

nás o tvaru, tvrdosti atd. (mysl zvaný stereognostický) příslušného tělesa. Vedle těchto vnějších pocitů hmatových jsou také vnitřní, jež vycházejí ze svalů a svazů, kloubů a pod. Spolupůsobení několika jich zpravuje nás o poloze a pohybu údů.

Porucha t. zv. regio centro-parietalis přivádí hemianesthii na protější straně téměř všech jakostí pocitových. Zvláštním je, že tato porucha časem zmizí, aniž by se nervová substance obnovila. Pocit tlaku a bolesti se neztrácí vždy, nemocný nemůže přesně udati místa. Pocit teploty je poněkud oslaben, nemocný rozeznává úd podrážděný, ale zaměňuje teplo se studenem. Smysl místa a prostoru jsou velmi obmezeny. Nemocný rozeznává podrážděný úd, ale nerozeznává druh podráždění. Smysl stereognostický je na vždy porušen, ač se může částečně zlepšiti. (Příště dále.)

Kousek praktické paedagogiky.

Píše Pozorovatel.

Do „Vychovatelských Listů“ patří jistě vychovatelství skutečné, ze života pro život. Bez dlouhých úvodů chopme se věci za pravý konec. Přímou ze života. „Greift ins volle Menschenleben!“ — „Grau ist alle Theorie.“ Tak to stojí již ve Faustu jako zákon daný umělcům; a jest dán i vychovatelům. A pak to bude i pro život.

Oprávněný rozruch, u nezaspěčených úžas a zděšení způsobily zprávy denních listů, v minulých měsících uveřejněné, („Čech“ a „Našinec“) jaké cíle má „Volná škola“, a jaké zásady se doporučují v extrémním křídle přivrženců „socialistické školy“. Chceme svobodu slova, mluvit bez trestu proti Bohu a bohům, proti trůnu a vládám; není boha, je balastem; dokáží dětem, že neexistuje, že už pouhý pojem boha snižuje velikost každého přírodního díla atd. (Viz „Český Učitel“ 1906 a r. 1903.) Hnusí se člověku tento vyložený anarchismus a nahý materialismus široce rozváděti.

Těmi zásadami je velká část následovníků prý Komenského bohužel prosáklá, a důsledně odebírá a čte a rozšiřuje „Volnou myšlenku“ Bartoškovu, agituje a volí socialisty za poslance. Dle toho také přistřihuje vyučování, a v duchu zásad naznačených se ubírá i mravní výchova.

O ústním vyučování a vychování tu pomlčme, nedá se ani dobře kontrolovati. Slovo psané má mnohdy větší význam. Jsou tu časopisy: pro mládež, totiž:

„Malý čtenář“ je velice rozšířen. Pan redaktor „Procházka“ bohužel si nedá ujiti příležitosti, aby si neschladil záhy aspoň na prožluklých, nenáviděných jesuitech, o nichž kdysi napsal „také báseň“, nazvanou „jazyk“, takto bezvýznamnou, leda že by měl býti v ní epochálního rázu přeukrutný vtíp „Tiusej“ (= jesuit) . . . . Články dějepisné tohoto listu psány jsou v duchu protestantském, tendenčně zbarveném à la Matice Lidu. Tím řečeno dosti. — Ne historie, nýbrž padělek.

Poněvadž při volbách do říšského parlamentu rudý prapor zavál nad královstvím, vtisknut červený karafiát i na vignetku dětského pohárku. „Národ jsme my!“ A proto se rozpukávalo a v nadami svými vábilo dětskou mysl i socialistické „Jaro“.

„Já klidně škrtám čtvrté přikázání.“

Mnohoslibný program! Úřady školní se přece zmohly na zákaz kolportáže tohoto jedu. Jsem však jist, vychází-li plátek ten, že se horlivě odebírá a čte od otců socínků a nadějného jejich dorostu . . . Vždyť dávají bez ostychu do rukou svým dětem, a ukazují „Rašpli“, „Zář“ atd.

Pan B. Kočí, nakladatel, je tuze šikovný pán. Podoben jarmarečnímu prodavači, který před trhem plakáty jak plachta velikými polepí kde co, vystaví boudu pod obrovským děštníkem s křiklavými pruhy všech barev, pod nímž tuším hlasem zve obecenstvo a všechny pány uličníky. Zrovna taková je reklama pana Kočího, pověstného uměleckou publikací — ženské tělo.

Tato ušlechtilá firma pražská, jejíž charakteristickou známkou jest dryáčnictví nevidané a neslýchané, oblažuje nyní naši mládež listem „Mládí“. Tento lístek je napohled nevinný, ale nebezpečnější nežli přímé socialistické „Jaro“. Proč, povím hned.

V čísle 9. toho lístku ze dne 28. února 1908 v rubrice „Co nového ve světě“ podána stručná životopisná zpráva o † K. V. Zengerovi. Toť správné. Ať naše mládež má vzor snaživosti! Ale zamlčeno to, co naše žurnalistika, ovšem liberální a nekatolická, zamlčela též: že tento světoznámý učenec a Čech hledal a našel ve hvězdách svého Stvořitele. Neboť prvním zákonem každého „slušného“ žurnalisty a spisovatele jest, vyhnouti se kříži a náboženství za každou cenu! Nesmí svět zvěděti, že Zenger byl přijat u Lva XIII. v audienci, v níž onen veliký papež s velikým učencem dlouho rozmlouval, a slíbil, že bude theology povzbuzovati k pilnému studiu Zengerových spisů. Brzy potom vyšla zvláštní papežská bulla, „De scientia“, k jejímuž vydání dal zbožný český učenec nepochybný popud. Tuto v němě osvědčenou zbožnost a důvěru v Boha prof. Zenger osvědčoval vždy, i za své těžké nemoci. Před vánočními svátky dal si zavolati kněze, a to svého faráře od sv. Mikuláše na Menším pražském Městě, vdp. Svobodu, přijal Tělo Páně a dal se od něho řádně zaopatřiti.

To tak, aby malí čtenářové se dověděli, že tak veliký učenec a hvězdář byl zbožným, a že dokonce přijímal sv. svátosti, a byl zaopatřen! Aby se pak z nich snad stali „klerikáři“ a ultramontani!

Dále v oné rubrice „Co nového ve světě“ se vykládá o „ruské revoluci“. Vysvětluje se dětem, co jest stát „absolutní“, a že je protivou vlády „demokratické“. Podivno, že ústavy „konstituční“ pisatel oné zprávy nezná. Sympatisuje s revolucí, a aby čert neměl za zlé, velice šikovně a stydlavě doznává: Revoluce jest jako bouře, nadělá často více škody nežli užitku. — Aby ne! Vlastní přesvědčení páně pisatelovo jest asi, že revoluce nadělá často více užitku, což vysvitne z následujícího: „O kralovraždě v Portugalsku“.

Poučení dávaná jsou tak široká, nejasná, ba až příliš jasná, že věru nevím, k jakému dojdou cíli. „Až dorostete, pochopíte, že není možno, aby milliony lidu řídili se jako otroci vůlí jediného člověka.“ — To jest ukázka poučování — fráze ze socialistických novin. — „Poněvadž někdy panovník absolutista nechce dáti moc a právo též svému lidu, tu lid často násilím chce to vykonati. A takový čin hrozný za účelem dobytí lidu práv sluje revoluce.“ —

Víme, jaký to byl a bývá „lid“.

Velice poučná je fabule o kralovraždě portugalské. Mluví se o svobodě a rovnosti, ale neptejte se jak. Že základem této lidské rovnosti je vůle Boží, ovšem ani slovem se nezmiňuje. Podám tu theoretický podklad,

právní filosofii paedagoga ze „Mládí“ a pak aplikaci této filosoficko-juridické theorie na kralovraždu v Portugalsku beze změny. Čtenáři vysvitne nejen klassické vzdělání spisovatelovo, nýbrž i jeho paedagogická zručnost, učiniti zásady anarchistické pochopitelnými i dětem, aby poznaly, že v Portugalsku „k takovým koncům dojíti muselo“. Výklad o ruské „dumě“ a o „revoluci“ jest sice též zajímavý, ale ne na tolik, jako „Kralovražda v Portugalsku“. Čtěmež tedy:

„Co svět je světem, a pokud je pokolení lidské na něm, člověk je stále vzdělanějším. Dříve byli mnozí otroky, dnes jsou svobodni. Člověk je tvor rozumný, a všichni jsme si rovni. Máme stejná práva všichni a rovné povinnosti. Kdysi přijde doba, kdy budeme se milovati jako bratři. Láska, která řídí vesmír, to způsobí. Abychom byli bratřími, nesmí mezi námi býti rozdílu, ale rovnost. Svobodní musíme býti. Každý z nás, všichni lidé pečují, aby byli svobodni, volni. Podobně i každý národ o to pečuje. Tak i národ portugalský hleděl si získati práv, jež mu náležela. Ale jeho panovník, Karel I., nemohl nebo nechtěl se rozdělit s lidem o svá práva. Byl prostřednictvím úředníka Franca k lidu nesdílným, ba krutým. A co se stalo? Dle zpráv z Portugalska proto byl zavražděn on i jeho syn. — Milí čtenáři. Zabítí člověka za jakýmkoliv účelem jest hrozný hřích proti přirozenému zákonu lásky k bližnímu. Tak i zabítí krále portugalského. Ale zda byl on bez viny? Poslyšte! Aby se lid a národ osvobodil, o to se snaží a snažil vždycky. Ta snaha je jako proud, který jde dějinami národů. Řekl jsem, že nyní může býti jen vláda demokratická. Vane-li vítr proti chodci, jde přece v před, burácí-li ale ohromná vichřice, tu, je-li onen chodec rozumný, schová se pod střechu. Neboť ví, že proti ní ničeho nezmůže. Takovou vichřicí byla demokratická snaha v Portugalsku, chodcem nerozumným, který ji chtěl přemoci, byl ubohý, nešťastný král Karel I. Vidíte, zlatí čtenáři, to byla vina jeho. Poněvadž neustoupil, musil tak nešťastně zahynouti. Litujeme ho i jeho rodinu, ale zároveň jsme poznali, že k takovým koncům dojíti to muselo. Čelem zdi prorazit nelze!“

Předně se tu líčí lživě Portugalsko jako stát absolutistický. Vždyť přece i v Portugalsku měl lid za Karla I. účast na vládě!

Ministr, čili „úředník“ Franco krále hleděl zachrániti, zaváděl pořádek rukou Bismarkovou — a to je ta „krutost“. „Lid a národ“ se snažil osvoboditi? To se mohlo státi i sesazením, ale „mezinárodní“ anarchisté — učinili útok. A dnes už demokratická snaha v Portugalsku je ukojena? Daleko by vedlo, kdyby se měly všechny logické nesmysly a sofistické závěry rozebírat. K tomu ta farizejská lítost nad „ubohým“ králem! Ano, ubohý, nešťastný, — musel padnouti.

Dále to otroctví a rovnost! Pak láska, která řídí vesmír. Že jí není Bůh, náš osobní, křesťanský Bůh, zřejmo.

A mravné naučení ze kralovraždy.

„Mládí“ nemá nic pilnějšího než poučiti o kralovraždě a revoluci v Rusku. Řekne se tomu „demokratická“ vláda. Není také pro děti nic důležitějšího, nic potřebnějšího. Vypukne stávka. Dělnictvo poštvané nesvědomitými agitátory hrozivě se tváří. Je prostě komandováno. Rozumní a rozvášní nenahlízejí proč stávkovati. Raději by pracovali. Opozí-li se kdo, není životem jist. Terrorismus bestiální ho zničí. To je ta vichřice, onen proud dějin. A je-li dovolena kralovražda, proč by nebylo dovoleno polámati hnáty stávkokazu, stříknouti mu v oči žíravinu a oslepit ho? „Musí k tomu dojíti.“

Tak námatkou jeden příklad mravného poučení ze kralovraždy. Je nad slunce jasnější, vyplývá sám sebou, neboť kralovražda je příklad názorný. Theoretické kroucení očima nic neznamená. „Milí zlatí čtenáři, zavražditi je hrozným hříchem, ano, ale takovým koncům muselo dojíti — proto se nic neboj! Je to vichřice, proto musil zahynouti.“

Anarchistické zásady propleteny lícoměrným fňukáním. Kejklířské matení pojmů. Proto socialistické „Jaro“ beze škrabošky je mi milejší, než zakuklený anarchista ve „Mládí“.

A ještě slovo o jarmarečném dryáčnictví firmy Kočího.

Na poslední stránce ohlašuje nový literární podnik, výbor nejznamenitějšího čtení vzdělávacího atd. „Vzdělávací týdeník“. Co všechno tento nový týdeník přinese, není možná ani pochopiti. Je sice už dávno po masopustě, ale třeba si to přečísti. Zcela vážně se chvástá: Náš „Vzdělávací týdeník“ promění i nejchudší chaloupku českou v universitu! Oč se léta v politickém životě s Němci a nepříznivou vládou vídeňskou dosud marně hrdluje: o druhou českou universitu, to rozřeší náš nový kulturní podnik hravě docela snadným způsobem. Heslo naše je: Zříditi české vysoké školy na každé české vesnici! Atd. atd.

„ . . . . . kdo hlup jsi,
Kočího spisy, zázrak světa kup si.“

(Volně dle Čechovy Pravdy.)

• Taková solidní, šlechtná firma! Pak že jeho „Mládí“ nepomůže našemu národu na nohy! Proto ti paedagogové ve „Mládí“ berou svoje vychovatelství z fundamentu. A kdo jim nevěří je potomkem a údem mongolského, neb aspoň cikánského plemene!

Tof ony ukázky praktické paedagogiky. Máme své křesťanské listy „Anděla Strážného“, „Rajskou zahrádku“, „Českého jinocha“. Ty dávejme dětem čísti beze vší obavy.

Právě v poslední chvíli dochází zpráva, že zemská školní rada v Čechách vydala zákaz rozšiřovati „Mládí“, jakožto četbu pro děti nevhodnou. Zemská školní rada na Moravě však spokojuje se pouze napomenutím,¹⁾ by učitel nejdříve přečetl časopis, knihu, než ji dětem doporučí nebo do ruky dá. Naši páni „organisovaní“ ovšem přečtou, schválí a po stech mezi mládeží rozšiřují „Mládí“, časopisů dobrých milostivým mlčením pomíjejíce. Přečetli — „po rozvaze“ doporučili četbu mládeže, vykonali rozkaz zemské školní rady — kdo jim tedy co může vytýkati?

¹⁾ K vůli zajímavosti, jak se výnosy vyšších úřadů v praxi provádějí stůž zde ukázka, jak vykládá ředitel tento výnos zemské školní rady přečet ho v konferenci: »Pro letošek, kdo z žáků má časopisy předplaceny (tedy i »Mládí«) může prostřednictvím učitele dále časopis dostávat, na rok budoucí snad předplatné bychom ani neměli přijímati.«

ANT. SELLNER.

Škola proti tuberkulose.

(Pokračování.)

XII.

O dětském oděvu.

Dětská úmrtnost způsobená nastuzením je velmi povážlivá, pročež věnujme zvláštní stať způsobu oblékání dítky.

Jest-li děvčátko obléká svou panenku na procházku neb ji ukládá k spánku, neláme si tím hlavy, jest-li rámě a nohy jsou zahaleny neb ne. Má-li matka dítě, které nechce tiše ležeti, naopak silně křičí, tu uvažuje, není-li prádélko příliš těsné neb nevnikl-li nějaký špendlík do jeho masa.

Honí-li se mladé matinky za modou, za vším novým, co přichází z ciziny a užívají-li amerického prádelka, jež nechává paže a horní část prsou holé neb anglického prádelka, jež žádá hlavy odkryté a končetin volných, ať však pováží mladé matinky, že nastuzení je hlavním předchůdcem tuberkulózy a smrti.

Veliké množství nemluvnat nedožije ani jediného roku a žilo by, kdyby nebylo vystaveno účinkům zimy.

Narodí-li se dítě v zimě, praví Auvard, je začít s obyčejným prádélkem, pak teprv přejít k anglickému. (Za 1—3 měsíce.) Babičky, zkušenostmi obohacené, nám říkají, necháme-li dítě ruce a nohy volné, že se škrábnou, cucají prsty a mají později křivé nohy.

Jsme ve všem přívrženci svobody a chceme také brzy děti zbaviti plének, stačí však jediné špatně porozuměné svobodě, abychom přivedli dítě do hrobu. Matkám, které nechtějí nechati dítě holé hlavičky, řekněme, aby se řídily radou profesora Bouchota: „Je nepopíratelné, že vlněná čepička je lepší než plátěná, budiž dosti veliká, aby nepřekážela vývinu hlavy, ani nestlačovala mozek, kterýžto tlak způsobuje, jak se zdá mnoho nemocí, zejména duševní pomatenost.“

Které dítě se narodí slabé, mohlo by žíti v přístroji, jehož užití zavedl Dr. Tarnier.

V rodinách a zvláště na venkově je tento přístroj málo znám. Nahrazuje se vlnou, bavlnou neb flanelem, do něhož se dítě zabaluje, je-li jeho existence ohrožena. Pokud se týče flanelu, táží se často matinky, je-li potřebný pro jejich děti. U silných, které nekašlou, může se od něho upustiti.

Lépe je mu nenavykati, raději dítě otužovati proti zimě.

Je-li dítě churavo, kašle-li při nejmenším klesnutí teploty, pak buďme opatrní, zde je flanel užitečným, leč s podmínkou, obnovuje-li se každého týdne, protože nečistý flanel nehřeje.

Aby se děti otužily proti zimě, aby se vyhovělo modě, nechají se běhati bosy. Mnoho dobrých hygieniků zavrhuje tento způsob. Po našem názoru lze to připustiti v krásné saisoně a pro zdravé děti, avšak pro slabé může býti nejmenší nastuzení smrtelným; pročež tyto neotužujeme.

„Mnoho dítek“, praví Herbert Spencer ve svém díle o výchově, „je tak důkladně otuženo, že od toho umírají, které přece přežijí otužující systém, trpí jednak na zdraví, jednak na svém vzrůstu.“ Laponci a Eski-

máci, kteří snesou velikou zimu, aniž jsou dle ní teple oblečeni, jsou tak oškliví a scvrklí, že se sotva zdají býti našimi bližními, praví Darwin a Maurice de Fleury.

Mnohé dívky ve městě i po venkově běhají bosy v každém čase, což jim nepřekáží kašlati neb býti zakrnělými, a jsou-li zatíženy dědičností, stávají se snadno obětí tuberkulosity.

Co píšeme tyto řádky přicházejí nám na mysl vlastní pozorování. Omezíme se na vylíčení této:

Když jsem byl se ženou v mořských lázních na březích oceánu, seznámili jsme se s dámou, která měla dvě dívky ve věku našich, čímž jsme obě rodiny přátelství navázaly.

Jednou po lázni se procházejíce potkali jsme onu dámu. Tenkráte naše děti nebyly bosy, ráno pršelo, vanul ostrý vítr. Vidouc naše přítelkyně dívky naše obuty, smála se: „Vaše dívky mají dnes punčochy a botičky? To je pěkné!“

Druhého dne jsme opět viděli naši přítelkyni, ale šla bez dětí. I tázali jsme se, co dělají. „Ach“, odušila, „trochu v noci kašlaly, proto jsem je nechala doma.“

„Při takovém krásném počasí nechati dívky doma“, zvolali jsme, „to je pěkné!“

Dáma se usmála a žádala: „Pane doktore, dívky jsou churavy, nepřišel byste se na ně večer podívat?“ —

Holé hrdlo a ramena, jako vidáme na plesích a večírcích, může míti dáma v salonech, v příjemném teple. Jdeme-li z tepla, míváme teplé kožichy, dlouhé pláště, pohodlné vozy, které nás chrání vlivných účinků zimy.

Vidíme-li však dívky choditi na boso ve sněhu s pobledlou tváří vedle teple zahalené matinky a tlustého tatínka, dobře obutého, s kožichem na těle, řekneme si: „Jaký rozdíl, jaká zaslepenost, jaká podložka pro rheumatism, jaká pastva otevřena rachitis a tuberkulose!“ (Příště dále.)

J. Š.

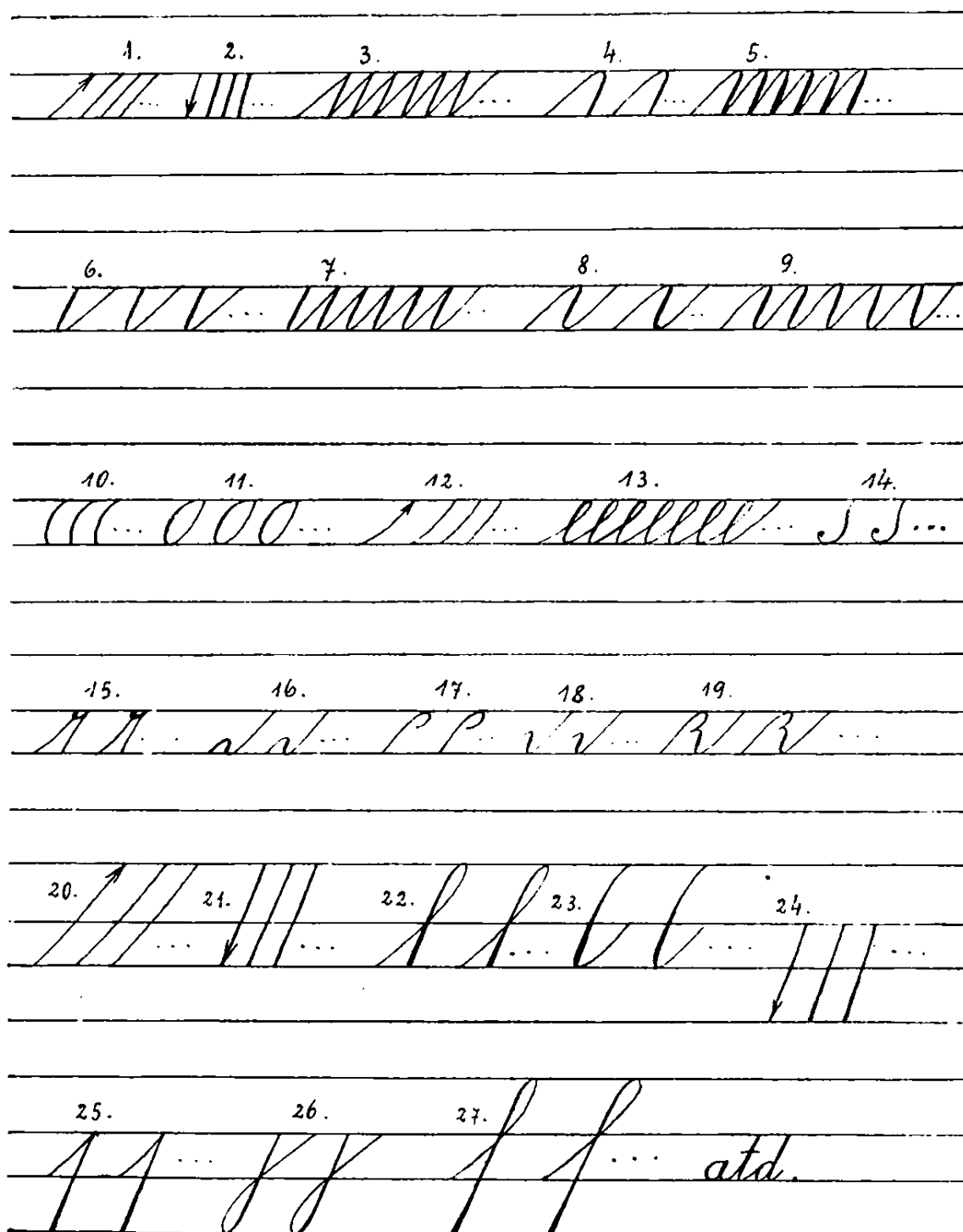
Výzkumy na poli didaktické methodiky a paedopsychologie.

(Pokračování.)

Ad III. Skriptologie se stanoviska speciální methodiky.

Ve mnohých návodech a speciálních methodikách se obšírně popisuje a na učitelských ústavech se široce vykládá a ukazuje, kterak se má vyučovati skriptologii. Na počátku uvádějí se cvičení přípravná — 6 až 9 týdnův a někdy i déle trvající —; žákové mají tu nejdříve napísovati resp. kresliti tečky na papír bez linek: uprostřed listu, nahoře, dole, v pravo, v levo atd., potom sestavují z teček obrazce některých předmětův, kreslí čáry kolmé, vodorovné a šikmé, z nichž sestavují opět obrazce některých předmětův. Toť prvý díl cvičení přípravných. Ve druhém díle při-

stupuje se k vlastním principům písma, jež k vůli kritickému jich osvětlení tuto uvádíme:

Všechna tato cvičení mají šestileté děti propracovati dříve nežli se přikročí k vlastnímu psaní. K tomu se vyměřuje obyčejně doba 6 týdnů; ve skutečnosti však prodlužuje se mnohdy na 9 i na více týdnův a to se stanoviska didaktického i paedopsychologického zajisté právem, souhlasíme-li s dosavadními methodami skriptologie podle theorie Dr. Voglia a Dr. Lindnera.

Nuže, všimněme si těchto 11 druhů cvičení poněkud zevrubněji. Cvičení ad 1. uvedené nepůsobí ve škole zvláštních obtíží; od něho snadno se přejde ke cvičení sub 2., z něhož vyvodí se cvičení 3. Tvary písmen někdy se píše, někdy nikoli; píše-li se, tedy se probírá vlastně abeceda, aniž by děti věděly, co píše; vynechají-li se, ubude cvičení a přikročí se ke skupině 4., kdež vzniknou obtíže veliké, jež vyžadují delší zastávky v postupu; neboť přechod od principu skupin sub 1., 2., 3. stal se skokem, any děti nenabýly ještě patřičného porozumění a praktické zručnosti, jež se ve skupině 4. již předpokládá; obtíže potvrzují ještě i při skupině 5.; při skupině 6., 7 a n. projde věc kolísavým krokem; děti pracují po mnoho týdnů jako na slepo, nevědouce, k čemu ty podivné jednotvárné čáry a čárečky, háky a háčky nudné až do omrzení pořád se malují. Jest zajisté známo, že děti v 6. roce věku táží se: „Co je to? Nač je to?“ atd., ale odpovědi se jim na otázky nedostává a trvá-li takové přípravné cvičení již 6, 9, 10 týdnův a dítě stále ještě nezná ani jediné písmenky, není divu, že je celá věc omrzí a soudní rodiče počnou říkati, že se děti v té škole ničemu neučí. Čas kvapí a učitel pozoruje, že chtěj nechtěj musí se s vlastním vyučováním počítati. Tu podle Slabikáře začne se psati *i, u, a, o, e* (opět se objeví staré obtíže), *m, l* (obtíže trvají), *y* (obtíže) *v, n, ů* (jde snadno), *p, k* (obtíže), atd.

Z toho jest patrné, že celá ta dlouhá cvičení přípravná mnoho neprospěla; neboť byly probrány krasopisné principy bez porozumění, bez zájmu, bez úspěchu žádoucího, jen proto, že se to tak dělá, že se tomu na c. k. ústavech ku vzdělání učitelův učí, že to tam ten a onen p. Dr. nebo Nedr. kdesi pravil nebo napsal a tedy to tak musí býti; vždyť i celý Slabikář jest podle toho sestaven; však děti nemyslí tak hluboce a nepoznají, že konaly cvičení jakási páté přes deváté a nepoznají ani rodiče, že celý ten Slabikář jest vlastně výrazem pojmu páté přes deváté.

Ve cvičení přípravná ku psaní bývají obyčejně pojímány věci, jež do hodin čtení a psaní vůbec nepatří, na př. vykládání o školní světnici a o věcech v ní, orientace: uprostřed, v pravo, v levo, před, za, přední, zadní atd., což vesměs patří výhradně do učení věcného. Jelikož k učení věcnému pojí se v I. tř. kreslení, náleží vlastně celý prvý díl cvičení přípravných do hodiny vyučování věcného, a nikoli do hodin určených pro čtení a psaní.

Nepravíme tímto, že se všude na školách tak a podobně pokračuje při vyučování skriptologii; neboť jsou též učitelé prozíraví, osvědčení to metodikové a zkušení paedagogové, kteří o metodě Jakotot-Voglově soudí stejně jako my, odsuzíce zároveň i nezbytná k metodě té cvičení přípravná, trvající řadu týdnův a nevykazující úspěchu rovnocenného se snahami a námahou, jižto vyžadují jak se strany žactva, tak i se strany učitelstva.¹⁾

J. A. Komenský žádá v Didaktice, aby žádné cvičení nebylo konáno, jehož by se nemohlo ihned prakticky použiti.²⁾ Toť v příkrém stojí odporu s celou soustavou přípravných cvičení, jež se tu jeví jakožto směs různých prvků grafických, maně navržených a zmatených, jež pak nutno před každým novým písmenem vždy znova přemítati, nemá-li učení uváznouti a téměř při každém písmeni na několik týdnů zamrznouti. Následkem toho ovšem, jest, že se mnohdy v I. tř. ani celý obor abecedy

¹⁾ Viz na př. Vincence Bohdaneckého „Slabikář našeho Jarouška“; knížka tato 52 strany čítající jest daleko lepší než celý „Slabikář“.

²⁾ Didaktika, kap. XVII., fundamentum IX. et sequ. Cf. Did. analyt. XLVIII. L. LXXVI. Porismata 1. 2. CLXII. etc.

neprobere a mnohé děti že nedovedou ještě ani ve 4. školním roce náležitě čísti a písmo jich že jest velmi neúhledné.

Přímo úžasem naplňuje znalce, když čte na př. v časopise článek z pera pokrokového učitele, jenž se spokojuje v I. tř. probráním abecedy písemné, ponechávaje tvary tiskací velkomyslně tř. II., kdež potom ovšem musí se zrovna počítí vyučování abecedě. Pokrokový onen pán myslí, že se dětem nedostává v 6. roce dosti chápavosti a porozumění, z kteréhož důvodu věc jednoduše vynechá, ale za to prý dětem v I. třídě vpraví filosofický názor na svět a na život! Jest se diviti, že takové nelogičnosti a zřejmé kontradikce spletené v absurdum fráse mohou se objeviti v učitelském časopise. Dobře ještě, že takových myslitelů ve stavu učitelském není příliš mnoho, sice by se bylo obávati, že učení abecedě potrvá 4 až 5 let jako tomu bylo někdy před 200 let. Dnes však díky zkušeným učitelům a obratným didaktikům dovedeme způsobem hravým a velmi zajímavým vpraviti dětem vše, čeho ke čtení a psaní třeba, během tří měsícův tak, že děti jsou do konce roku schopny vše napsati a vše přečísti s porozuměním z kterékoli učebnice pro školy obecné. Nad to možno jim vpraviti též počátky českého pravopisu. Nad tím by snad pokrokový učitel z „Besedy učitelské“ se zamyslel na půl století, než by dospěl moderního stanoviska didaktické methodiky, na němž stojí už dnes pokročilejší didaktikové v Anglii, v Americe, ve Francii, ano i v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Jest věru ku podivu, že věc tak na snadě jsoucí mohla u nás až podnes zůstati neznáma a věci tak nesmyslné že docházely veřejného uznání a platnosti ve školách.

Jest se však ve XX. století nadíti, že ve školství našem, jemuž odborníci i neodborníci a laikové, ba i prostí lidé vytýkají řadu vad, zvláště pokud se učení týče, dojdou rozumné metody plné platnosti.

Již v čísle předešlém naznačeno, že celý obor abecedy možno rozvrhnouti na tři kroužky, z nichž každý má principem jistý grafický motiv. K vůli důkladnému porozumění věci uvádíme svůj **syntheticko-synkritický program učiva**:

Princip identity v abecedě.

I. kroužek
má 9 skupin.

i i l J u u U U t t t t
Skupiny: 1. 2. 3.

T T n n m m v v
4. 5.

V V p p P P r r z z R R
6. 8.

R R. z z h h Z Z h h.

9.

I. kroužek
8 skupin.

c c c C C l l. o o O O.

Skupiny 1. 2.

a a. A A N N M M.

3. 4.

d d d D D s s s S S

5. 6. 7.

f f. e e l l E E.

8.

II. kroužek
14 9 skupin.

l l L L. b b B B. h h

Skupiny: 1. 2. 3.

H H. ch ch Ch Ch. k k

4. 5.

K K̄ j j J J̄ y y Y Ȳ.

f f F F̄ g g G Ḡ.

V soustavě uvedené pozorujeme některé tahy vytečkované; jsou to vesměs části nepodstatné, ornamentální čili ozdobné na rozdíl od částí ostatních, jež nazýváme tvary fundamentálními čili základními, jež v podstatě i v podobě souhlasí téměř úplně s příslušnými tvary tiskacími. Ze soustavy jest zároveň patrné, že obyčejně tvary psací souhlasí s tiskacími právě tak, jako písmena malá s velkými; jest tedy souhlas tento patrný ve všech čtyřech řadách abecedy. Na základě synthetické metody kalligrafie zvláště, a se stanoviska didaktické metodiky vůbec jest to ve skriptologii jedině správný východ z labyrintu Voglovsko-Lindnerovských bludů; způsob tento naznačen a správnost jeho dotvrzena jak názory moderních, hlubokých a dalekozorných metodikův¹⁾ anglicko-amerických, tak i řadou kardinálních zásad J. A. Komenského, z nichž některé uvádíme v pamět: Vždy od snadnějšího počínej a k nesnadnějšímu pokračuj.²⁾ Prostému před složitým, obecnému před zvláštním, pravidelnému před nepravidelným vyučováno a učeno budiž.³⁾ Dále celá téměř kapitola XVII. J. A. Komenského „Didaktiky“, zvláště fundamenta IX. X., jakož i celá kapitola XVIII., fundamenta I. až X. svědčí úplně nové moderní metodě stojíce s methodami dosavadními téměř v naprostém odporu. Tvary fundamentální, jež dítky zapisují v prvním pololetí, jsou jako dům postavený z kvádrů bez ozdob, jako sloupy řádů řeckých, v nichž teprve tehdy, když byly postaveny, kanelury se vydlabaly; jsou jako stromky ze semena vyrostlé, jež vzrostouce odějí se květem; jsou jako kontury obrazu, jež dalším propracováním a přičiněním ozdob možno učiniti dílem uměleckým.

Tvary fundamentální zbudovány jsou na hlavním motivu grafickém, jenž tvoří celé budovy základ, kořeny stromu, základní motivy obrazu atd., kdežto metody dosavadní místo základu uvádějí zmatenou směs kamení, přetrhané a rozlámané kořeny, rozbité pojmy jakýchsi ideí; na tomto základě velmi nebezpečném není postaven dům, nýbrž jen kdesi jakési komůrky divně přeházené, chodbičkami spojené i zatarasené balvany neforemnými; cvičení přípravná podle method dosavadních nejsou stromky celé z kořenů rostoucí, nýbrž jakési roztráštěné pahýlky bez větví; nejsou konturou umě-

¹⁾ „Vych. Listy“, roč. VIII. str. 5 a n., 41 a n., 85 a n.

²⁾ Did. analyt. LXIII.

³⁾ Tamtéž LXV. až LXX.

leckého obrazu, nýbrž čáry a čárečky, tečky a puntíčky jen tak nahozené jako maně, páte přes deváté. Podle J. A. Komenského Didaktiky kap. XVIII. fundamentu VI. „**Přirození v ustavičném vzrůstu jest; nikdy nejde zpět, nikdy nestojí, nikdy první opustit nového nezačne, ale jen předešlé všecko nového přidáváním rozmáhá a silí.**“ Proti této zásadě hřeší dosavadní metody napořád; neboť podle nich navržená cvičení přípravná jsou samé kousky celku, vždy jen začátek, kdežto střed a konec utekly a ztratily se z obzoru. Probrání malého písma psacího vyznačuje se všude značnými trhlinami, někde dokonce nebezpečnými propastmi; probírání velkých tvarů psacích po probrání malých, toť nic jiného není nežli návrat k prvním počátkům, tedy cesta zpět a nechutné přemílání věcí starých; převádění malých tvarů tiskacích po probrání všech tvarů psacích, což to jiného, nežli opětná cesta zpět a fádni ohřívání věcí omrzujících? Konečně po tom všem probírají se velké tvary tiskací, což není věru již ani schopno kritiky; nuda a odpor dítek proti těmto rozplizlým operacím musí vyvrcholiti téměř v nenávisť oproti celé škole a všemu učení.

J. A. Komenský praví zřejmě: „**Čemukoli jednou prací může býti vyučováno a naučeno, nikdy nebudiž protahováno; neboť co jednou prací odbýti můžeš, nač by mělo býti roztrhováno?**“¹⁾ A jinde dí: „**Vztažné vždy zároveň.**“²⁾

Jsou-li tedy na př. pro hlásku o všechny čtyři grafické tvary identické, tvary psané stejny s tiskovými, malé s velkými, proč by měly býti uváděny dětem v paměť jeden na počátku, druhý uprostřed, třetí ještě dále a čtvrtý tvar až někde na konci Slabikáře? Proč by neměly býti dětem ukázány všechny čtyři během jedné půlhodiny?

Podle nové metody syntheticko-synkritické předkládá se dětem vždy celá skupina fundamentálních tvarův podle uvedeného programu učiva během půlhodiny. V následujících půlhodinách konají se cvičení skriptolegická. Týdně možno takto probrati aspoň dvě skupiny. Čítáme-li jich 26, mohla by celá abeceda během 13 týdnů býti probrána, načež zbývající čas věnoval by se cvičením ve čtení, psaní, resp. i v pravopise. Tímto způsobem dosáhlo se vynikajících úspěchů ve čtení, psaní a pravopise v ústavu Školských Bratří v Bubenci u Prahy; úspěchy byly úředně konstatovány již před několika lety. Tímto způsobem dopracoval se stejně vynikajících úspěchů mladý učitel ve Slezsku, jenž měl v I. třídě přes 100 žákův. Podobných výsledků dosáhl též učitel moravský a jeho způsob byl při okresní konferenci učitelské schválen.³⁾

Nový tento způsob plný výhod potrzují četné zásady J. A. Komenského, žádající: „**Veškerých věcí souvislost budiž nepřetržita.**“⁴⁾ „**Při následujícím opakuj předešlé.**“⁵⁾ „**Ke všemu vzdálenému stupňů vyhledávej, až vhodně bude souviseti poslední s prvním beze skoku, bez mezery.**“⁶⁾ „**Při tom budiž vše, co následuje, jako účelem, vše co předchází, jako prostředkem k účelu.**“⁷⁾ „**Stupně nebudte vymyšleny dle libosti, než dle zřejmého spojení věcí samých.**“⁸⁾ Atd.

Již na několika místech t. l. dokázáno, kterak metoda Slabikáře zásadně porušuje veškerou spojitost grafických tvarů od počátku skriptole-

¹⁾ Didaktika analytická LXXI. ²⁾ Ibid. CLXIII.

³⁾ „Vych. Listy“ roč. VIII. str. 5 a n.

⁴⁾ Didaktika analytická XLVIII. ⁵⁾ Ibid. L. ⁶⁾ Ibid. LXVI. ⁷⁾ Porisma 1. ibid.

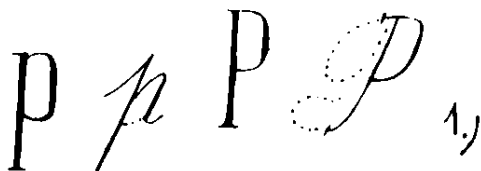
⁸⁾ Porisma 2. ibid.

gického učiva až do konce.¹⁾ Toť vyvolává vážnou pohružku J. A. Komenského „Kde se vyučuje zmatečně, tam se učí zmatečně.“²⁾

V nové metodě syntheticko-synkritické nalézáme souvislost nepřetržitou; jednotlivé grafické motivy třeba nacvičiti na počátku dotyčného kroužku, načež vždy tvar následující jest bezděčným opakováním grafického motivu a tím i tvaru předchozího tak, že se jeví tvary předchozí prostředkem k účelu, totiž ke tvaru následujícímu. V kroužku prvním grafickým motivem jest tvar psacího *i*, při *n*, *m* jest týž motiv v obrácené poloze. V kroužku druhém jest grafickým motivem tvar psacího *e*, z něhož doplněním vznikají *o*, *a*, *d* atd. Ve třetím kroužku jest grafickým motivem tvar psacího *I*; při *j* vidíme týž tvar v poloze obrácené.

Tvary fundamentální velkých písmen psacích souhlasí obyčejně s ostatními tvary dotyčných skupin a proto dlužno je probíratí současně s oněmi: **Napísování tvarův ornamentálních doporučuje se připojiti až ve druhém pololetí.**

Pokud se týče velkých tvarů psacích, mohl by snad někdo se pozastaviti nad tím, že tu a tam budou působiti obtíže. Na tuto námitku odpovídáme: Jestliže **metody anglicko-americké** v souhlase s metodami J. A. Komenského probírají ihned od počátku všechny tvary podle řady abecední, musí tu působiti výhody methodické, jež u nás dosud nedošly ani povšimnutí. Abychom ukázali, že i velké tvary fundamentální probírané současně s malými ihned od počátku souhlasí ve všem, jak se zásadami didaktické methodiky J. A. Komenského, tak i se všemi důsledky zdravého rozumu a methodické kompetence, vyložíme krátce jednotlivé tvary programu učiva shora uvedeného. Hned v 1. skupině I. kroužku vyskytuje se psací tvar velkého *I*; skládá se ze dvou částí, z nichž první jest v podstatě shodna s malým psacím *i*; část druhá jest prostá čára dolů, jež se na lince dole poněkud zahne. **Toť fundamentální tvar velkého psacího *I*.** Podobně zcela jednoduchý jest tvar velkého psacího *U* ve skupině 2. a tvar velkého psacího *T* ve skupině 3. Ve 4. skupině vynechávají se velké psací tvary *N*, *M*, poněvadž výhodnější jest z důvodů methodiky přeložiti je do II. kroužku do *A* skupiny (4.) podle J. A. Komenského zásady „Cokoli nepravidelné jest, uvedeno budiž s něčím obdobným.“³⁾ Ve skupině 6. kroužku I. vyskytuje se tvar velkého psacího *P*, z něhož patrně, že v podstatě rovněž souhlasí s tvarem tiskacím. Skládá se ze dvou částí: první jest totožna s druhou částí velkého psacího *I* nebo *T*; část druhá odvodí se z malého psacího *p* tím, že se poslední tah nevede nahoru, nýbrž zakončí se tahem vedeným zcela jednoduše šikmo na část prvou takto:

Týmž způsobem pokračuje se ve skupině 8. Ve skupině 9. jest osm tvarův graficky identických. Ve druhém kroužku 1. skupině rovněž osm tvarův graficky identických, ve druhé skupině čtyři tvary identické, ve 3.

¹⁾ „Vych. L.“ VI. str. 28 a n., VIII. str. 46.

²⁾ Did. analyt. XXVII.

³⁾ Did. analyt. LXXVII.

skupině dva tvary identické; tvar písemný tvoří jaksi podstatu, tvar tiskový „má nad to kukardičku“ (jak se vyjádřil šestiletý ferina v I. třídě). Ve skupině 4. z tvaru *A* vyvine se tvar *N* a z toho *M*. Psáti místo těchto ustálených tvarů zvětšené tvary malých písmen zdá se zbytečností. Ve skupině 7. jest opět osm tvarů graficky identických, máme-li na zřeteli tvary fundamentální, o něž se nám tu jedná. Podobně velmi snadno odvodí se z tvarů tiskových velké tvary psací v kroužku III., že k uvedené shora synteticko-synkritické soustavě není tu dalších vysvětlivek ani třeba.

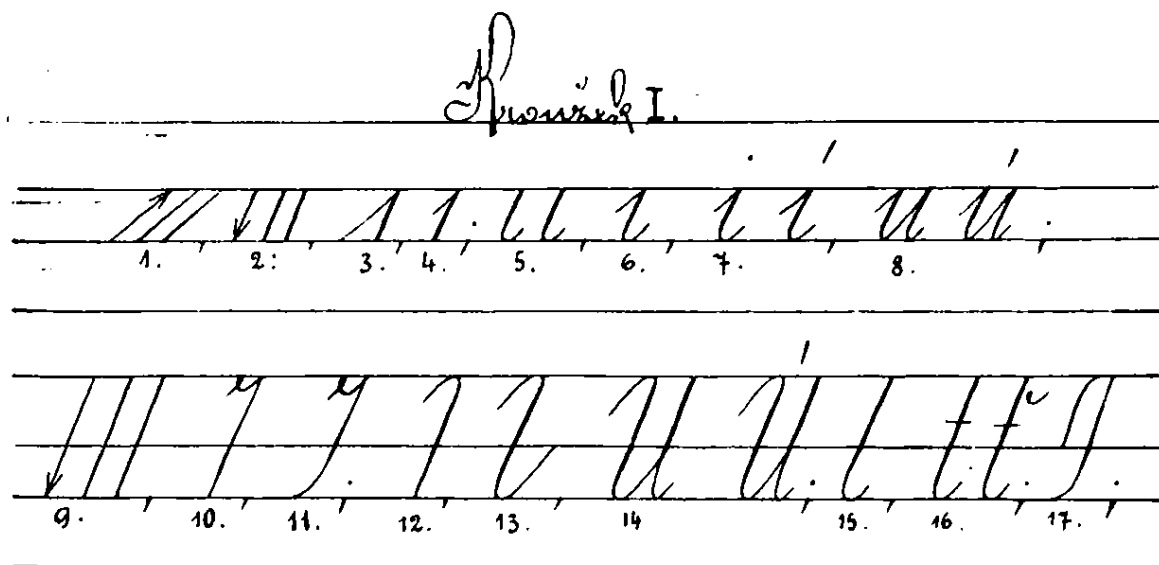
Námítka, že by dítky zapisující fundamentální tvary velkých písmen učili, se čemusi, čeho se v životě neužívá, byla by jako holé absurdum: neboť jisto jest: 1. že se žáci učí s velkým prospěchem a užitkem kreslí tvary tiskací: 2. že tvary fundamentální se později rozšíří, rozvíjí v krasopisné tvary obyčejné: jsouť zajisté tvary fundamentální vlastně jako methodický návod ke krasopisnému zapisování tvarů v úplných.

Napisování těchto tvarů fundamentálních nepůsobí dětem žádných obtíží.

Jiná důležitější nastává nyní otázka, kterak totiž přikročiti k vyučování skriptologii, aby způsobem naznačeným učení pokračovalo probuzele po cestě královské, jak se vyjádřil J. A. Komenský.¹⁾ Jelikož týž slovatný methodik na jiném místě žádá, aby nic nebylo k učení předkládáno, čehož by se nemohlo ihned prakticky použiti,²⁾ třeba jest, abychom nutná cvičení přípravná, mohou-li se v nové methodě vůbec takto nazvati, rozvrhli tak, aby dotyčné úkony přípravné probrány byly bezprostředně před zapisováním písmene, k němuž směřují a aby žádných jiných cvičení grafických nebylo konáno, která by z rámce tohoto vybočovala vztahující se ke tvarům, po nichž nám v přítomné době nic není.

K vysvětlení věci stůjtež zde praktické ukázky.

Naučivše dítky držeti tužku a kreslíti čáry v půlhodině kreslení, jež se pojí k učení věcnému) přikročíme ihned k věci a naučíme dítky psáti postupně:

¹⁾ Did. analyt. CLIX., porisma 3. CLXXVI.

²⁾ Didaktika.

11, n, n̄, m, v, V.

18. 19. 20. 21. 22. 23.

Fronek II.

cc, ll, oo, aa, A.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.

A, M, d, L, I, J.

10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18.

ll, l, e.

19. 20. 21. 22.

Fronek III.

ll, ll, ll, ll, L, h, ch.

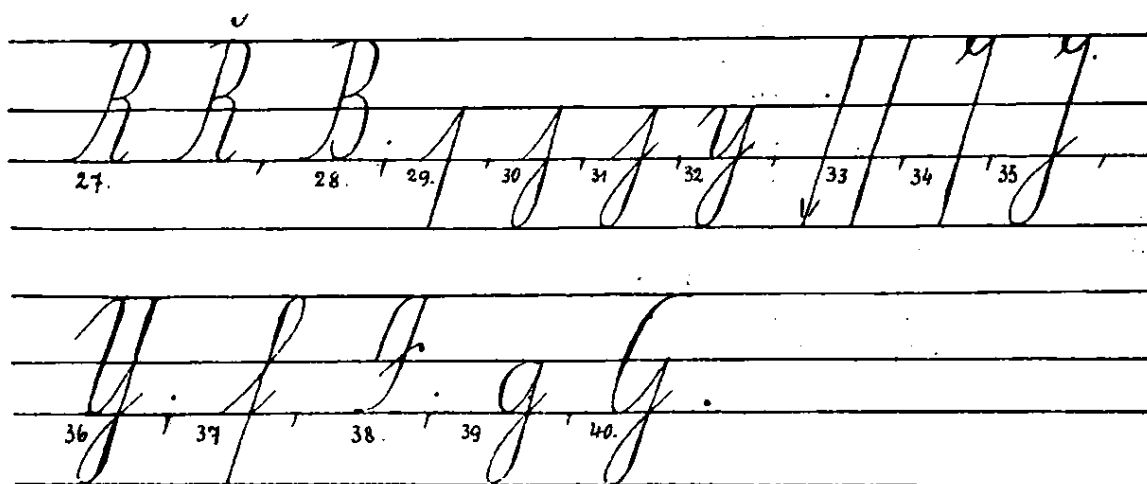
1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.

ll, ll, ll, ll, ll, ll, ll, ll.

10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17.

S, s, n, n̄, n̄, n̄, p, p, P, p, n̄.

18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26.

Ostatní skupiny: 6. *pP*, 7. *rř*, 8. *RŘ*, 9. *zž* daly by se tu velmi snadno a velmi vhodně probrati; ale na radu velmi váženého didaktika a našeho přítele, nyní c. k. okresního školního inspektora přehazujeme tyto skupiny až do III. kroužku. (Dokončení příště.)

Rozhledy.

Výchova dívčí.

„Ženská Revue“ č. 1. z měsíce listopadu 1907 obsahuje mimo politické články pojednávající o volebním právu žen, článek vychovatelský, z pera Fr. Plamínkové z Prahy. Článek tento pro své tendence stojí za povšimnutí. Jestli pln výstřednosti, neodůvodněných výtek dosavadní výchovy dívčí a pln nových paedagogických rad, plynoucích z planého pokrokářství, rad, jimiž se u výchově dívek pro tento čas žádný rozumný člověk v praktickém životě řídit nemůže. Tendence celého článku, ba co dím, celé „Ženské Revue“, dostává hned z počátku tohoto článku pořádný políček. Spisovatelka tam totiž praví: „Nesprávně považoval se sňatek — nepravím ani mateřství — za životní cíl ženy, za jediný její účel. V ženě akcentovalo se příliš její pohlaví, zcela se přehlédlo, že jest na prvém místě člověkem. A to byl osudný omyl, který porušil všecku harmonii života...“ Jak se to srovnává? Celá „Ženská Revue“ žehrá na coelibát kněží a chce je mermomocí ženiti, žehrá na coelibát učitelek a chce je silou a mocí vdávati, žehrá na řeholnice, že se nevdávají a myslí; že by jim připravila Bůh ví jaké štěstí, kdyby jim učinila sňatek možný, a mluvíc na každém druhém třetím řádku o prostituci, dělají dojem, jako by jim platila slova 3. odst. str. 6., kde se praví: „Omyl — z mnohých žen učinil ubohá stvoření nízkých zájmů a uzoučkých obzorů, směšné figury parádivosti ba frivolnosti; způsobil, že ženy se neprovdaly, často hynuly touhou a smutkem nevyplněného života — nedosáhlyť toho jediného jim známého cíle a jiné náplně neznaly.“

Jinde praví spisovatelka: „Výchova žen v rodině v pravém slova smyslu nebyla žádná...“ Nu tak vida, kdo pak nám tedy vychoval naše vzorné ženy? jakými byly n. p. Rettigová, Náprstková, Bož. Němcová, El. Krásnohorská, Kvapilová, kterou přece pokrokářky nyní tolik velebí; vždyť z každé doby našeho českého probuzení dala by se jmenovati celá řada znameni-

tých žen, jež vychovaly znamenité matky. Mimo to všeobecně se uznává, že jest výchova mládeže vůbec čím dále horší. A to proto, že jest založena na bezvěří a pokrokářství.

Spisovatelka chce též ve svém článku dokázati, že se nemá činiti rozdíl mezi výchovou hochů a výchovou děvčete. Což kdybychom do rámce této zásady vložili nyní to, co se vypravuje ve zprávách „Ženské Revue“ nadepsané „Hnutí éthické“, kde se vypravuje, že v Německu pořádali schůzi matek, k níž přivedly matky ze školy vyšší děvčata, aby je lékař poučil o věcech pohlavních? Také by sl. Plamínková stála na tom, aby též chlápci byli při tom a společně bez ohledu na jejich individualitu byli poučováni o věcech tak choulostivých? Sama si ve jmenovaném článku odporuje. Právě na jiném místě: „Rodina dá dítěti pevný podklad. K tomu přistoupí vliv školy. I škola musí sledovati též cíl, individuálního rozvoje všech sil.“ Proč pak klade spisovatelka takový důraz na individualní rozvoj všech sil, když nechce naprosto rozdílné výchovy pro rozdílné pohlaví? Kdyby byla sl. Plamínková praktickou vychovatelkou a ne kombinovatelkou z knih vybraných teorií, musila by viděti, že příroda sama vtiskuje každému pohlaví zvláštní ráz a že na základě této různosti obou pohlaví musí se dítě vychovávat. Již při hře jeví se tato přirozená individualita. Děvčátko vždy raději si hraje s panenkou, šije, pere, vaří a představuje maminku a chlapec má rád bič, koně, buben, hraje na vojáka a pod. A tento „pyl“ individuality má nyní dle sl. Plamínkové býti výchovou s lidí setřen!

Článek prozrazuje, že má spisovatelka hrozný strach ze zklerikalisování dívčího dorostu. Právě na str. 10.: „My, ženy české, více než kterékoliv jiné v Rakousku musíme trvati na tomto požadavku. Víme, že hrozí nám právě tuto nejvíce zklerikalisování dívčího dorostu. Kláštery pochopily, kde je nedostatek — a zde zasadily svůj rýč. Pokračovací školy dívčí jsou jejich hlavní doménou. Paedagogia a nyní i gymnasia. — Nutno vzchopiti se v čas! Nutno donutiti činitele, kteří mají i prostředky i povinnost, aby pečovali o vzdělání všech členů národa, žen i mužů!“

Slova tato příliš zavánějí Wiedermannovou, než aby se nepoznalo, že také z péra jejího pocházejí a že jméno „Plamínková“ jest jen předstírané.

Aby čtenářky své povzbudila k rychlé práci, dokazuje „všemohoucnost lidskou“, když pyšně píše: „Ale je nutno nečekat s rukama v klíně pomoci s hůry a se všemožných stran!“

Pokrokářky k výchově mládeže a k uchvácení klášterních škol nepotřebují pomoci s „hůry“, my však držeti se budeme slov: „Nebude-li Hospodin stavěti domu, nadarmo pracují, kdož stavějí jej.“ —

V Čechách zřízena byla 3 nová lycea pro dívky a to: v Plzni, v Králové Hradci a v Jičíně.

Světový kongres Volné Myšlenky vyslovil se pro úplnou rovnoprávnost studia žen; studia, jež by odpovídalo modernímu názoru světovému.

„Světlá“ založila prý hospodyňskou školu pro střední stav. Tak snad se přece jednou dočkáme školy, která by vzdělávala a zejména vychovávala dívky tak, jak toho selský stav vyžaduje a nebude dívky panštití a velkoměstskému přepychu učiti!

Na vídeňské rakouské universitě ustanovena Dr. Elisa Richterová první docentkou, ovšem jen výmínečně a prozatímně. Má-li se ženám povolití definitivum v tomto postavení, o tom bude teprve jednáno.

„Ženská Revue“ s velkým gustem zaznamenává zločiny pohlavní, které dle (asi) Pozorovsko-Rašplovské prohanosti spáchali vždy na prvním místě katechetové měšťanských nebo středních škol. „Ženská Revue“ tvrdí sice, že si obrala za účel potírati prostituci, zatím mluví o ní a pohlavních záležitostech tak často a takovým způsobem, že ji spíše podporuje, než potírá.

Ve Steiglitzu v Německu pořádali schůzi škoie odrostlých dívek, jež se musily dostaviti se svými matkami, aby vyslechli poučení lékaře o pohlavních věcech. Každá z přítomných obdržela při odchodu brožuru s tištěnou přednáškou. „Tiše a vážně opouštěly posluchačky sál, přijímajíce na cestu životem tištěnou brožurku právě slyšené přednášky . . .“

Praesidium vrchního zemského soudu ve Vídni vydalo zvláštní výnos, aby učitelstvo v součinnosti se soudy poručenskými, radami chudinskými sirotčími zamezovalo žebrání dětí, zvláštní pak pozornost aby věnovalo mravní stránce školních děvčat. Usneseno dále, že žádné školní dítě nesmí bez průvodu dospělých po 9. hodině večerní objeviti se na ulici.

O obsazování míst na školách dívčích píše Ž. R. podobně nám. Jedině na tomto bodě bychom se s nimi sešly. Máme to našim poslancům velice za zlé, že se našich spravedlivých požadavků nikterak neujímají. Tím, že podali pp. poslanci Šilinger a Budínský v zemské školní radě návrh, aby se na dívčích školách obsazovala též ženskými silami místa nadřízená a že se v zásadě uznala oprávněnost tohoto požadavku, to bylo také všecko. Ba, zásadě té vyřadil se hned poliček tím, že nejbližší místa, jež se hned na to na školách dívčích vypsal, zněla opět pro síly mužské. Za svou práci jsme se nadály většího smyslu pro spravedlnost a od něch pánů poslanců, kteří v této věci řekli sice A, ale B již neřekli. Dále se o nás nestarali. O tak mnohé požadavky, o něž naše pokrokářské kolegyně pracují, nestojíme, ale domníváme se, že kdybychom měly právo volební, že by páni poslanci již k vůli svým mandátům naše požadavky úsilovněji podporovali.

— " —

O koedukaci stále ještě vedou se rozpravy v listech paedagogických a čím dále tím více vychází na jevo, že schopnosti a povaha hochů a děvčat od sebe tolik se liší, že jejich spoluvýchova školní nemůže býti s prospěchem. A. Struve, jenž vyučuje v Hamburku na sedmitřídní smíšené škole doznává v „Paedagogische Zeitung“, že i při nejprísnejším dohledu po stránce výchovné žádné nepřístojnosti neshledal, ale při vyučování že shledal, že hoši a děvčata nemají ani stejné způsobilosti ani vkusu. Totéž doznává G. Compayre v „Revue pédagogique“. To ostatně pozná každý, kdo výchovou dívčí a chlapeckou se zabýval. Třeba při koedukaci kázeň zevnější, k níž jediné učitel může dozírat, netrpěla, není tím ještě řečeno, že netrpí výchova sama o sobě, která se na vnitřním upevňování vůle k dobrému zakládá, jehož možno docíliti jen přiměřeným vyučováním. Každý paedagog ví, že vyučování náleží k prvním prostředkům výchovy. Musí-li ale dle prakticky rozpoznané různé způsobilosti a různého vkusu hochů a děvčat odlišno býti jejich vyučování, aby se zásadě „vyučuj“ přirozeně vyhovělo, pak musí i vychování dle individuality pohlaví býti odlišno. To jest na vyšším stupni školy obecné a měšťanské jak hochy a děvčata odděleně vyučovati a vychovávat. Dříve ve staré škole pro nedostatek místa a učitelských sil i nákladů skoro všude na školách obecných vychovávali se hoši společně s děvčaty; nová škola prohlásila to za pokrok, zřizovati školy dívčí a chlapecké, a pokrokové učitelstvo chce se zase nazpět vrátiti k starému způsobu. Také pokrok a rozvoj!

- ch -

Reformu vzdělání učitelek ručních prací přeje si dle „Přílohy ručních prací“ časopis učitelek roč. 1908 č. 3.—4. Ant. Mikšová. Navrhuje, aby kurs industrialní trval nejméně dva roky, aby se žádalo předběžné vzdělání na úplné škole měšťanské neb průmyslové, aby mimo zavedené předměty literární: paedagogiku, češtinu, počty a kreslení, staly se povinnými ještě: zpěv, tělocvik, němčina, po případě i jazyk francouzský, a aby těmto předmětům absolventky kursu industriálního mimo ruční práce i na školách obecných a měšťanských vyučovati směly. Že vzdělání učitelek ručních prací potřebuje doplnění, o tom jsou jistě učitelky tyto samy přesvědčeny. Nemyslíme však, že by dosáhlo se želaných úspěchů nákladným prodloužením studií. Laciněji a úspěšněji dalo by se sebevzdělání rozšířiti a prohloubiti na kursech, jelikož praktické zkušenosti školské by zájem pro rozšíření a prohloubení vědomostí budily a lepší porozumění zprostředkovaly.

- ch -

Vyučovatelsví.

U nás pomocné školství je na počátku svého vývoje. Jak známo, zřízeny jsou v Praze dosud 4 pomocné třídy a povolen náklad na třídu pátou u sv. Štěpána. Ale počet ten neodpovídá ještě nijak skutečné potřebě a poměrům velkoměsta, jakým je Praha. A ježto i ve školách již zřízených je potřebí mnohého vyjasnění, doplnění a nápravy, sešli se učitelé pražských škol pomocných k první své poradě 29. ledna t. r., na níž pojednali jednak o vnitřním zřízení pomocných škol, jednak o otázkách, jež s pomocným školstvím úzce souvisí. Jednáno bylo: 1. o poměru škol pomocných ke školám obecným; i konstatovalo se, že poměr onen nikde a nijak není v Praze stanoven. A proto vzhledem k tomu, že účel školy pomocné liší se podstatně od účelu školy obecné, že i vyučování slabomyslných liší se podstatně od vyučování dětí normálních, že škola pomocná nemá nic společného se školou obecnou mimo osobu ředitele a je to tedy škola zvláštní, konečně i vzhledem k tomu, že všude v cizině pomocné školy buď jsou samostatné (dle resoluce přijaté učitelstvem r. 1905) a s obecními školami rovnocenné, ježto učitelstvo musí vedle zkoušky učitelské způsobilosti prokázati zvláštní zkouškou i způsobilost pro školy pomocné. 2. Dále bylo jednáno o přijímání dětí do škol pomocných, aby se předešlo možným nynějším nesprávnostem, že by do pomocné školy přijaty byly buď děti slabomyslné ve vyšším stupni a tedy vzdělání neschopné, buď děti zpustlé nebo jen menší měrou abnormální. I bylo uznáno za nutné vypracovati a vydati zvláštní poučení o tom, které děti do škol pomocných mají býti odkazovány. Vypracovaný návrh předložen bude okresní školní radě, aby jej učitelstvu doručila a aby dle něho již ke konci každého školního roku přibližně se zjistilo, kolik dětí a které do školy pomocné patří. Pokud se týče přijímání dětí školou povinných, jež však do školy obecné pro duševní slabost nechodí, uveřejněno bude vždy v době zápisu poučení pro rodiče v denních listech. Potom bylo stanoveno domáhati se toho: 3. aby při okresní knihovně učitelské zřízeno bylo oddělení pro pomocné školství; 4. aby městská rada poslala delegáta z učitelstva pomocných škol na sjezd o slabomyslnictví a pomocných školách, který konal se letos v dubnu ve Št. Hradci; 5. aby městská rada stanovila stipendium na studijní cesty, jež by učitelé pomoc-

ných škol střídavě konali. 6. Dále uznalo se za potřebné, aby v pomocných školách vedly se charakteristiky dětí, z nichž by vývoj jednotlivců byl patrný a přispívalo se tím k řešení vychovatelské metody u dětí abnormálních vůbec a slabomyslných zvlášť. Charakteristiky podobné mají se opíratí ovšem o podrobné dobrozdání lékařské. Ale bylo seznáno, že školní lékaři podobných dobrozdání nejen nepíší, ale ani žactvo pomocných tříd nevyšetřují, ačkoli právě v pomocné třídě součinnost lékaře je nejpotřebnější. O příslušná dobrozdání bude tedy požádáno. 7. Konečně po delším rozhovoru zejména o ručních pracích bylo ujednáno, aby při Jednotě Komenského zřízen byl odbor pro pomocné školství, jenž by šířil přednáškami zájem pro pomocné školy nejen v Praze, ale i v celých Čechách.

Reformou učby dějepisné zabývá se Ed. Storch v „Besedě učitelské“ 1908, č. 10—13. a dovozuje, že jest budovati vyučování dějepisu na podkladě sociologickém, takže by bylo abstrahovati historická fakta z prostředí společenského a nikoli, jak se nyní děje, poučky sociologické z vypravování dějepisného. O předmětu tomto rozpřel se ve schůzi učitelstva v Praze živý rozhovor a většina učitelstva vyslovila se proti tomuto pojmání dějin. Celá věc jest neujasněna. Nemůžeme se přece přesvědčiti o prostředí, v jakém se nějaký dějepisný fakt udál, leč jen opět z pramenů dějepisných, a proto musí vždy líčení situace dle dějepisných pramenů předcházeti. Jest sice methodicky správně, porovnávatí přítomné poměry společenské s minulými, ale jen s takovými, o nichž napřed dějepisně jest zjištěno, že stávaly. Chtítí ale sestrojovati ze společenského prostředí fakt dějepisnými prameny nezaručený, není, leč tvrditi, že poměry společenské nutně určují vůli lidskou, což jest upíráním svobodné vůle, či nauka socialistická, že dějepis není, leč výslednicí poměrů národohospodářských. V dějepise budiž vylíčen fakt po stránce kulturní a uveden v souvislost se společenským prostředím, v němž se udál, po té pak vyvodí se z něho poučka pro poměry přítomné. Jest to metoda tak zvaná progressivní, již hájí v „Časopisu učitelek“ 1908, č. 3—4. Albína Honzáková. O methodě regressivní, dle níž počíná se sociálními poměry dneška, vyslovuje se pisatelka nepřiznivě, jelikož dítě spletitým společenským poměrům dneška porozuměti nemůže. A v tom má pravdu. — *ch* —

Školy pomocné. Hnutí za tím účelem směřující, by dětem slabomyslným dostalo se ve větších městech zvláštního vyučování ve zvláštních školách a třídách počalo v Německu. Z Německa rozšířilo se do Anglie, kdež nyní již ve mnoha městech školy ty zařízeny byly. Kolem r. 1900 též Belgie následovala Německa a velmi mnoho škol i ústavů pomocných zřídila. V Belgii směr ten racionálně pěstován tím, že na ústavech ku vzdělání učitelů zvláštní kursy pro učitele slabomyslných zařizovány byly. — Nedávno též ve Francii podány vládou návrhy ku zřízení škol pomocných. V Paříži byly 1. října 1907 čtyry třídy pomocné (classes de perfectionnement), počet dětí na třídu stanoven na 19 a méně. Nejnověji i ve Spojených Státech v Americe počaly se zřizovati školy druhu toho. Svobodný občan americký dlouho se nemohl rozhodnouti, aby děti jeho chodily do školy, v níž i méně látky předepsáno a již i nižší cíl stanoven než školám ostatním. — Konečně i v Japonsku, kdež již tak mnoho kulturních vymožeností zavedeno bylo, zřízena škola pomocná v Tokiu se 30 žáky.

O otázce ve škole rozhovořil se v „Učiteli“ 1908, čís. 34.—35., K. Šmídek dle dra Sallwürka v „Zeitschrift für den erziehlichen Unterricht“

roč. 25. č. 1. a dovozuje, že při vytazování se učitele na úkol uložený vlastně lenost žákova se podporuje, neboť „učitel produkuje postup myšlenkový, který by se patrně vytvořiti měl v hlavě žakově; učitel není nad látkou, nýbrž v ní; neřídí žakova proudu myšlenkového, nýbrž pouze žádá, aby žák si vzpomněl na data, kterým se nazpaměť naučil“. A proto „netažme se nikdy v případech, v nichž myšlenky žakovy samy sebou volně plynou“. Z vlastní pak zkušenosti dodává K. Smídek: Obmezíme-li otázku na míru nejnütnější, budeme vyučovati způsobem přirozenějším, povedeme žáky k samočinnosti a uplatníme tím heslo: „Co žák sám vykonati může, ať učitel za něho nekoná.“ — Plně souhlasíme s p. ředitelem Šmídkem, paedagogem křesťanským, jak svědčí jeho „Paedagogika obecná pro úst. učit.“ a dodáváme z vlastní zkušenosti, že účinkem stálého dotazování se i na školách středních jest, že absolvovaný gymnasista a realista nedovede bez „provázku“ otázky pomocné ani o lehkém učivu, jež si osvojil, souvisle a plynně se vyjádřiti. — *ch* —

Slovanský obzor.

Poláci.

Město Varšava mělo v minulém roce 55 mužských a 99 ženských škol středních s různým počtem tříd od 1—8; všech soukromých škol mužských i ženských různých typů bylo 383. V čísle tom nejsou zahrnuty školy ruské.

Polská „Maczierz Szkolna“ starala se minulý rok o „lidové universitní kursy“. Účastnilo se jich as 4631 osob; mimo to konala 26 populárních přednášek, na nichž bývalo průměrem 500 posluchačů. Knižnice matiční čítala 2482 svazků, čítárna 21 časopisů. Příjmů měl spolek 16.476 rublů, vydání 12.506 rublů.

Výnosem ze 14. prosince 1907 byla však polská matice školská generálním gubernatorem Skal on em zavřena i se všemi ústavy a podružnicemi okresními vzhledem na to, že prý v dobách bouřlivých byla státnímu pořádku a pokoji nebezpečnou. Správa ústavu postarala se, aby fondů a majetku spolkového bylo použito ku zřízení škol a ústavů soukromých v jiné formě. Tak zřízen seminář v Ursynově základem 25.000 rublů, různým jednotám vzdělavacím věnováno 36.000 rublů, kursu pro učitelky škol národních 12.000 rublů, pro učitele 10.000 rublů, jednotě učitelské na vydávání populárně vědeckých spisů pro lid 10.000 rublů, na lidové univ. kursy 5000 rublů a jiným účelům národně osvětovým okolo 40.000 rublů. Pamatováno také na budoucí obnovení činnosti Matice tím, že uloženo několik tisíc rublů do zálohy v bance haličské.

V gubernii lubelské a siedlecké podala správa vyučovací vládě žádost, aby katolickým zahrádkám dětským bylo zakázáno vyučovati děti; žádost podepřela důvedem, že polské děti ze zrušených škol matičních nevstoupily do škol vládních, nýbrž katolických.

Katolický spolek polský ve Varšavě chce zříditi katolické filologické gymnasium.

Nový časopis paedagogický začal vycházeti počátkem letošního roku ve Varšavě s názvem „Sprawy Szkolne“ s pozoruhodným

obsahem, z něhož vyjímám: „K otázce naučení jazykům cizím“, „Z metodiky“. „Heuristický kurs element. chemie“ (dle anglických pramenů). Zásoba zpráv školských. — Niech żyje!

K otázce reformy škol středních vydal a zdarma interessentům zasílá pěknou instruktivní brošuru Wojciech Górski (w kancelaryi szkoly, Hortensya 2. Warszawa) s názvem „Ustrój semestralny w szkole sredniej“.

Na školách filologických (gymnasia) učí se vedle polštiny již od počátku ruštině, od 2. roku němčině, od 2. třídy frančině, latině však až od 3. třídy, povinnému tělocviku a zpěvu; na některých se učí také zdravotvědě, dějinám filosofie, geologii, ve 2. šk. anatomii, fyziologii, biologii, národnímu hospodářství, dějinám umění, ve 3. šk. řečtině, v 1. angličtině ve 2. šk. modelování a v 1. též — esperanto. („Szkola Polska“.)

Rusíni, Rusové a Bulhaři.

Vedle časopisu „Učitel“, jenž jest ústředním orgánem paedagogického družstva **rusínského**, vycházel v Bukovině neodvislý a nesmírně radikální list „Proměna“. Týž však z nedostatku podpory hmotné a pak asi i pro tvrdou toninu svého obsahu zanikl. Letošního roku vydávají si Rusíni vedle „Učitele“ nový svůj list s názvem „Luna“ ve Lvově.

Ministerstvo vyučování sestavilo nový vyučovací řád, týkající se gubernií: kazaňské, orenburské, oděské, kavkazské, západo-sibiřské, turkestanské, irkutské a poamurské. Ve jmenovaných dovoluje se vyučování na obecných školách v mateřském jazyku, ruštině pak jako zvláštnímu předmětu od II. třídy. Náboženství rovněž v mateřském jazyku dětí, pouze na výslovné přání rodičů může se díti rusky. Ve zpěvu budou se cvičiti písně příslušných národů v jejich řeči a též písně ruské. Učitelům se bude vykazati zkouškou z řeči národů, v jichž oblasti. na školách chtějí působiti.

Zavedení všeobecné povinnosti školní v **Rusku** pokročilo zase ku předu. V dubnu byla v prvním čtení schválena dumou předloha ministerstva, již se věnuje 6,900.000 rublů ročně na stavby nejnutnějších školních budov, zakoupení pomůcek a učitelské platy.

Veřejných škol v **Bulharsku** bylo koncem minulého školního roku 3089; školou povinných dětí bylo 455.906, z nichž však školu navštěvovalo 342,295. Byly vyučovány 7264 učitelé, resp. učitelkami. Při tom ještě 113.611 dětí zůstalo vůbec bez vyučování.

Chorvati.

Časopis pro rodinnou výchovu dětí začali chorvatským rodičům vydávati učitel Pirnat s lékařem Harazimem v Záhřebu. Nazývá se „Roditelsci List“, vychází měsíčně a stojí 4 K.

„Hrvatsko Pravo“ přineslo osnovu nového školního zákona v Chorvatsku. Dle něho mají býti v místech, kde toho žádá aspoň 20 rodičů, zřízeny dětské opatrovny, pro něž mají býti opatřeny místnosti s bytem pro učitelku a opatrovnici a též kuchyně, kde by chudobným dětem byla poskytována strava zadarmo. Školní rok 12 měsíců, však učitelka má právo na 2měsíční dovolenou.

Obecné školy mají býti zřízeny tam, kde je školou povinných 30 dětí; na každých 30 dalších má býti zřízeno nové učitelské místo. Při nepředví-

daném vzrůstu navštěvovatelů školy, nesmí učitel vyučovati v jedné době více než 80 dětí. Jedno místo učitelské se obsazuje učitelem, druhé učitelkou atd. střídavě. Na chlapeckých však jen učitelé, na dívčích jen učitelky vůbec. Při školách víceletých budou zřízeny t. zv. pomocné třídy pro žáky, již v duševním vývoji se opozdili. Pro neplnosmyslné budou zřízeny odborné školy slepých, hluchoněmých a slabomyslných. Zanedbání povinné návštěvy školní bude se trestati na rodičích neb jejich zástupcích pokutou počínající 50 hal. Zřídí se 2leté opakovací školy. Předmětů učebních jest v nich 10: náboženství, tělověda s cvikem a pravidly zdravotními, poznávání chorvat. národ. společenského zřízení (zádrub, obcí), mateřský jazyk, měření prostoru a počty, zeměpis, přírodopis a přírodozpyt, hospodářská lučba, dějiny chorvatské kultury. — Osnova byla v pravdě velmi vábná zvláště před volbami do sněmu. Kdož ví, jak nyní po volbách dopadne.

Obchodní komoře v Záhřebu podány petice o zřízení pokračovacích učňovských škol jak od živnostnictva, tak i od učitelstva. Žádá se, by vzdělání odpovídalo požadavkům nové doby, počet návštěvníků třídy nepřevyšoval 30, vyučování se konalo ve dne, učitelé odborně vzdělanými, jimž se má dáti větší disciplinární moc. Nemá se přijímati do učení nikdo, jenž by se neprokázal na propouštěcím vysvědčení dobrými známkami z prospěchu a též z mravů. Mají se vydati jednotné školní knihy a školy opatřiti učebními pomůckami.

Bosenští učitelé dosáhli letoším novým rokem zvýšení platů, (zat. uč. 900 K, učitel 1200 K, správce 1400 K) naturalního bytu neb náhrady za něj, čtyři kvinquenálky po 200 K, 2 po 300 K, funkčního příplatku 100—150 K a zařazení do XII., XI. a X. třídy úředníků.

V Bosně poštovním úřadům zakázáno dodávati a školám užívati zeměpisu Joviča a Putnikoviča, poněvadž jsou v něm Bosna s Hercegovinou a Dalmacie i Chorvatsko prohlášeny za srbské země, Chorvaté pak v nich jmenováni Srby katolickými a latinkou pišícími. — Slovanská vzájemnosti! Ty se jevíš jen ve vzájemném tupení a znásilňování! — V takové podobě tě vítají jen již — Turci a jich spřeženci.

Rozhled katechetický.

Spolek katechetů v Král. Českém konal dne 6. ledna t. r. **valnou hromadu**. Přítomno bylo 25 členů, ač všech členů jest 146. Vylíčeny kroky, jež učiněny, aby petice katechetů byla zemským sněmem příznivě vyřízena. Zvláště přičiněním dpp. Dra Sedláka a Dra Buriana referát o petici přijat v plenu sněmovním bez debaty. Hlavní požadavky jejich jsou: 1. sleva počtu vyučovacích hodin (z 25 na 22 hodin), 2. fixní a poněkud vyšší remunerace přespočetných hodin, 3. počítání kvinkvenálek od nastoupení. 4. vyplácení pohřebního kvartálu, 5. osobní přídavek katechetům na obecných školách. (Proslýchá se, že dostanou tento přídavek katecheti škol obecných po 10 letech v obnosu 200 K.) Zákon o slevě zaslán k sankci — dosud ještě sankce nedošla — ostatní má se provésti cestou administrativní.

Stěžováno si velmi na nepochopení stavovské organizace. V českých okresích na školách národních a měšťanských působí celkem 287 katechetů, a členy z nich jest toliko 146. A to jsou z větší části mladší síly. Starší páni vůbec se organizaci vyhýbají; zapominají, že v jednotě jest síla.

V poslední době však stali se 3 církevní hodnostáři zakládajícími členy, a 17 katechetů přihlásilo se za členy činné.

V č. 3. katechetické přílohy (příloha „Vychovatele“) vzpomenu přednášky Dra Nejezchleby z Mor. Ostravy na Velehradě v prázdniny konané. Zvláště zamlouvá se jeho návrh na nucené katechetické konference alespoň jednou do roka jako je tomu u učitelstva.

Dne 8. dubna t. r. uspořádána katechet. spolkem v Král. Českém přednáška katechety V. Červinky a připojena i výstava učebných pomůcek k vyučování náboženství, hlavně biblické dějepavy. (Podobnou výstavu chtějí uspořádati i katecheti z Ostravska.)

Jednota německého katolického duchovenstva bude pořádati paedagogický kurs ve druhé polovici měsíce července. Kurs má se konati v Mostě a bude obsahovati 5 vědeckých přednášek.

I spolek katechetů českých míní brzy pořádati paedagogický katechetický kurs; zvolené komité na uskutečnění pilně pracuje.

Spolky **německých katechetů** v Rakousku pilně konají schůze s přednáškami i praktickými výstupy. — V Solnohradě na schůzi dne 26. února jednáno o zkrácení učiva katechismového a o ustanovení osnovy pro biblickou dějepavu na školách venkovských. V témže měsíci na konferenci v Chebu žádáno prof. Bühlem, aby v osnově vyučovací stanoveno bylo jen nejpotřebnější.

„Christl. pädag. Blätter“ jsou nyní ohlasem vídeňského katechetického kursu. — Zvláště zajímavý jsou „Životy svatých“ a „Katechetický výklad svátků“, jež obojí pro žáky srozumitelně a jednoduše podává farář Minichthaler. Bylo by žádoucí, aby oboje tyto výklady co nejdříve byly samostatně vydány jako příručka pro katechety.

Nakladatelství Herderovo míní vydati novou pomůcku pod názvem: „Bilderatlas für den katholischen Religionsunterricht an den oberen Klassen der Mittelschulen“. Obrazy budou rozříděny na:

- I. umělecko-historické obrazy,
- II. liturgické obrazy,
- III. biblické obrazy,
- IV. obrazy z dějin církevních,
- V. církevní heraldika a numismatika,
- VI. obrazy z missií,
- VII. různé tabele a statistiky.

V Německu zvláště v krajinách katolických zastávají kněží z velké části úřad školního dozorce. Před několika lety kardinál Kopp dával budoucí inspektory vzdělávati na zvláštních kursech. Podobně i v diecesi Limburské (v Hessensku) mají kandidáti inspektorství navštěvovati vyučování ve cvičné škole a přednášky methodicko-paedagogické v semináři učitelském, aby se tak na budoucí úřad připravili.

Ale farář Stoll (z Pfaffingu u Wasserburgu v Horních Bavořích) považuje tuto přípravu za nedokonalou a žádá, aby inspektor sám byl učitelem, a sice nejlepším ve svém okrese. A tím by se mohl státi, kdyby po skončeném studiu byl sám učitelem-správcem nějaké expositury školní, jako jest tomu v diecesi Mnichov-Freising.

Na schůzi katechetů v Mnichově 31. ledna t. r. jednáno o vyučování náboženství v 8. třídě škol mnichovských. Katecheta Keller přimlouval se, aby předepsaná látka — církevní dějiny — probírala se v biografích, ale

aby byla zachována chronologie, by dítky měly přehled o dějinách církevních. Navrhuje pak následující životopisy: sv. Pavel, sv. Perpetua a Felicitas, sv. Athanasius, sv. Augustin, sv. Benedikt, Mohamed, sv. Bonifác, Karel Vel., Řehoř VII., sv. Bernard, sv. František z Assisi, sv. Alžběta kněžna durýnská, sv. Tomáš Aqu., Luther, sv. Ignác z Loyoly, sv. František Xav. bl. Petr Canisius, sv. Vincenc z Pauly, sv. František Sal., sv. Alfons Lig., Kolping. Není třeba, aby všechny životopisy stejně důkladně byly probrány, ale tak mají býti vylíčeny, aby na nich byl zřejmý obraz dějin církevních a kulturních té doby. Zároveň navrženo, aby dějiny probírány v posledních dvou školních rocích (7. a 8.), aby nebylo třeba tak rychle postupovati.

V celém Bavorsku bude zaveden jednotný katechismus. Základem jest Deharbův katechismus upravený P. Lindenem. Katechismus jest již hotov a vyjde pod názvem „4. opravené vydání Deharbova katechismu“. Hotová sazba zatím čeká ještě na doplňky. Zaveden má býti v r. 1909. Jedině Augsburský katechismus zatím zůstane pro diecesi augsburskou, ale jest naděje, že i tato diecese k jednotě se připojí. Pro nový jednotný katechismus asi budou i jiné diecese Německa. I na katech. kursu ve Vidni t. r. bylo vysloveno přání, aby tento katechismus zaveden byl i u nás.

V Uhrách od r. 1902 pracováno na novém katechismu. Konečně vyšel ve dvojm vydání: elementární a malý; oba v jazyku maďarském, německém, chorvatském a slováckém. Elementární vydání (pro 1. a 2. šk. r.) sestává z bibl. článků a katechismových vět. Články jsou zdařilé, věty katech. někdy těžké.

Malý katechismus rozdělen ve tři díly. Máme 1. věřiti, 2. činiti, co Bůh velí, 3. prostředků spásy užívati. Řeč jest lahodná; viděti, že pracovali tu katecheti z povolání, nejen theologové. Odpovědi krátké a jadrné. Na př.: Církev jest společnost všech katolických křesťanů na zemi, jichž vrchní hlavou je papež; nebo: Obcování svatých záleží v tom, že živí i zemřelí údové církve k sobě náležejí a vespolek si pomáhati mohou. — Illustrace jsou chabé; než takové, raději žádné. — Velký katechismus teprve vyjde, a to jen maďarsky.

Ve Francii vyučování náboženství obtížno pro nedostatek kněží. Utvořily se tedy spolky v jednotlivých diecesích — ba i farnostech, jichž členové — mužští i ženské — jsou dobrovolnými katechety. Aby k úřadu tomu alespoň poněkud stali se schopnými, konány pro ně diecesní konference. V únoru pak — 2. a 3. — konán kongres všech těchto diecesních spolků v Paříži.

Ministr proti škole „Komenského“ ve Vidni. V rozpočtovém výboru poslanecké sněmovny prohlásil Dr. Marchet, že české škole „Komenského“ ve Vidni nemůže práva veřejnosti uděliti, poněvadž mládež v ní vyučovaná nedosahuje takové znalosti německé řeči, jaké nezbytno jest požadovati vzhledem k tomu, že ve Vidni a v Dol. Rakousích němčina jest řečí je d i n ě (!) v zemi obvyklou. — Stačí zajisté bez poznámky!

Výbor katolického spoku učitelského konal výborovou schůzi dne 21. dubna v Přerově za povznesené nálady. Schůzi řídil za nepřítomného předsedu J. M. Kadlčáka, jeho náměstek Dionysius Polanský. Jednatel podal tuto obšitnou zprávu:

„V pravdě vznešený úkol vytkl si spolek katolického učitelstva mor. A které jsou šlechtné ony snahy, kterým spolek slouží? . . .

„Ve službě náboženství a mravnosti, ve službě pravdy a Božského práva, jakož i pro právo, které v právu Božském přímo zakořeněno jest, ve službě katolického dítky, katolické rodiny a katolického lidu pro Boha, císaře a vlast svou činným býti.

Tomuto úkolu vznešenému zůstal spolek v uplynulém roce 1907 věren a členové jeho obětavě, neohlížíce se na útoky, hanobení a všemožné ponižování, kterým vystaveni byli, úkol tento neohroženě plnili.

I pokládám za svou povinnost, bych obětavou činností tuto plnou měrou uznal a zároveň povinné a srdečné díky vzdal jménem spolku milému předsedovi našemu J. Kadlčákovi, říšskému a zem. poslanci, všemu členstvu, zvláště ale těm pánům a dámám, kteří slovem živým neb psaným účinně zasáhli k obhájení a také k uhájení zásady křesťanské výchovy mládeže naší.

Byla to vlastně nutná, poměry časovými a událostmi veřejnými odůvodněná, cti a svědomím naším za dobrou uznaná povinnost snažiti se, bychom národu našemu pomohli zachovati víru, náboženství a křesťanskou výchovu mládeže, tudíž statky, bez kterých se každý vzdělaný národ zvrátí a jisté zkáze propadne.

Prohlašuji, že jsme rozhodnými přáteli vzdělání lidu našeho, pravého a zdravého pokroku!

Nestrpíme, by nás kdo za občany II. třídy považoval a to proto jen, že jako obráncové náboženství a křesťanské výchovy vystupujeme, a očekáváme, že sám lid náš toho nepřipustí, aby pokrokářské, organisované učitelstvo nás za méně cenné považovalo; zasluhujeme — ne-li větší — tedy přece téže snášenlivosti jako druhové náboženství židovského a protestantského. My nechceme býti nic více a nic méně nežli upřímnými katolickými učiteli, kteří dávají Bohu, což jest Božího, a císaři, což jest císařovo.

Ať nás jako hvězdy v snažení našem i dále povzbuzují, sílí a oduševňují 3 pravdy: Katolická víra, která 19 set let vítězila nad nepříteli svými, katolická víra, která jest strážkyní pravé svobody a zároveň největší nepřítelkyní lživokroku, katolická víra, která jest jistým a klidným přístavem pro každého člověka řádného. Ať jubilejní rok 1908 požehnaného 60letého panování vznešeného císaře a krále našeho Františka Josefa I. soustředí ve spolku našem všechny ty druhy v povolání, kteří přesvědčení náboženské si zachovali v duši své, za účelem šíření pravého vzdělání, pravé osvěty, za účelem buzení upřímné lásky k vlasti v našem lidu, za účelem hájení pravé snášenlivosti a opravdové lidumilnosti proti drzé, na lžích založené podvratné práci nepřátel víry, náboženství a národa našeho.

Spolek katolického učitelstva také v tiché práci své osvětové provedl dílo obdivuhodné. Vydává s nemalými obětmi časopis „Vychovatelské Listy“ roč. VIII., kterému se vyrovná po stránce obsahové málokterý český list.

Jeho kursy vědecké, poslední III. v Olomouci, sloužití mohou mohutným organisacím pokrokovým za vzor.

Knihovna jeho, čítající 500 svazkův, obsahuje knihy ponejvíce ceny

trvalé ze všech oborů vědeckých; jen ať členstvo knihovny co nejvíce používá.

A co teprve článkův obranných i poučných uveřejněno v různých časopisech politických katolického tisku našeho!

Počet nikoli nemalý, a byly to články, které budily obdiv přátel i nepřátel. Připočteme-li k tomu „letáky“ a „brožurky“ proti Volné škole spolkem našim vydané, vykonána tu byla práce roku 1907 zajisté veliká, a vzpomeneme-li sobě, že to vše jen malý hlouček obětavých pracovníkův a pracovnic vykonal, tu i nepřátelé musí nám tu chválu vzdáti, že spolek katolického učitelstva vykonal roku 1907 dílo, které ku cti sloužiti bude povždy našemu sdružení katolického učitelstva moravského.

Výbor konal 4 schůze. Nových členů přistoupilo 250 od 1. srpna 1907 do dubna 1908.

Jako III. vědecký kurs vychovatelský povzbudil tak mnohé k nové úsilovné a požehnané práci na uhájení katolické výchovy dorostu našeho, tak ať jubilejní rok 1908 otevře konečně oči těm lhostejným a vlažným, by pochopili, že hodina 12. tu, která volá: „do boje! za očistu řad učitelstva moravského od nevěrců a neznabohů!“

Ač v novém roce spolek náš na růžích ustláno míti nebude, ač předem věděti můžeme, že trní a hloží nepřátelé naši nám na cestu stláti budou, přece voláme:

„Zmužile do předu,
ni kroku zpět! —
vítězství konečné jest naše, —
pravda vítězí, zvítěziti musí
milý Bůh práci naší požehná!“

Dále bylo referováno o ústavě katolického paedagogia a bylo usnešení tlumočiti Matici Cyrillomethodějské názor katolického učitelstva vzhledem ku jeho řízení. Bylo též usneseno, aby při příští valné hromadě rozšířeny byly „Vychovatelské Listy“ o přílohu pro zájmy organizační. Na vazbu knih spolkové knihovny věnováno ročně 50 korun. Na konec výbor vyslovuje podiv, že učitelé katolického smýšlení v organizaci socialisticko-pokrokařské neměli ani slovíčka na odsouzení štváčského politika Krapky, který těžce urazil katolické náboženství, nazvav je „katolickým chlívkem“. Tím nejlépe je dokumentováno, čeho mohou dočkati se katolíci od stávající organizace v budoucnosti. Co se týká usnesení o pořádání vědeckého kursu odložen tento na dobu mezi 15.—30. červencem.

První mezinárodní sjezd pro morální paedagogiku konati se bude v Londýně od 23.—26. září 1908. Jako vskutku potěšitelné znamení pro stále rostoucí smysl po vytvoření charakteru jest pozdraviti kongres tento. Třeba ovšem stanovisku náboženskému, jak dle programu souditi se dá, nebude vykázána nejdůležitější úloha, která mu přísluší, (nebude však vyloučeno projednávání themat se stanoviska náboženského) přece jistě i pro věřícího vychovatele nebude sjezd bez významu.

Kongresem má býti podán přehled toho, co pro mravní výchovu důležitost má v přednáškách, z nichž některé jmenujeme: Škola a dům, organizace školní (koedukace, školní zdravotnictví, počet žáků atd.); kázeň; vychovávací a vyučovací metody; jak má výchova mravní pronikati všechno učivo (dějepis, zeměpis, literaturu, řeči mrtvé, živé, přírodopis, počtářství, umění atd.); relativní cena přímého a nepřímého poučení mravního; příležitostné poučení mravní (čistota, zdvořilost, mírnost, chování ke zvířatům

atd.); výchova v ohledu mravním opozdilých; výchova mravní ve školkách, ve škole obecné, ve střední škole, na škole vysoké. Předvedeno bude vzorné morální vyučování.

Praktické výsledky; má býti založen „mezinárodní časopis“ a „mezinárodní centrála“ pro morální paedagogiku. Výstava literatury, pomůcek, obrazů atd. . . Jak z krátkého oznámení viděti, bude podáno velmi mnoho. Řeč bude anglická, francouzská a německá L.

IX. kurs nauk obchodních pro učitele škol pokračovacích obchodních i průmyslových, bude letos jak obvykle o hlavních školních prázdninách (mezi 15. červencem a 15. srpnem) pořádati České obchodní museum v Praze. Na kursu budou vykládány tyto disciplíny: nauka obchodní (část právní i praktická), nauka o zboží, kupecké počtářství, korrespondence, účetnictví a cvičný kontor. Přednášetí budou odborné síly. Ku konci kursu se skládají zkoušky, o jichž výsledku bude vydáno posluchačům kursu zvláštní vysvědčení. Poplatek za kurs obnáší K 22.-- i se zápisným. Přihlášky přijímá a veškeré dotazy zodpoví České obchodní museum v Praze V., Mikulášská tř. č. 9. palác „Merkuru“.

Nepoctivost. „Měšť. škola“ v č. 15. uveřejňuje citát z „Vych. Listů“ č. 4. str. 158: „Konečně to deklamování, že vzdělání přináší blahobyť národu mělo by již jednou z vážných spisů vymizeti“ . . . Uveřejněno úplně bez poznámky. „Čistý“ úmysl dopisovatele však jest úplně jasný. Chce dokázat, že klerikální časopis vzdělání odsuzuje. Čtenáře své žádáme, by přečetli citát ten v souvislosti a uvidí, jak nepoctivě (jinak nelze jednání to nazvati) „Měšť. Škola“ v tomto případě jedná.

Osobní. Za své neobyčejné zásluhy o výchovu mládeže, jakož o hospodářské povznesení lidu zakládáním záložen a řízením jich vyznamenán byl p. Jan Kořínek, nadučitel v Častkově u Uh. Brodu, záslužným křížem „pro ecclesia et pontifice“. Zásluhy jeho o spolek katolického učitelstva na Moravě, mezi jehož prvními zakladateli jeho byl, jsou nesporné. Radujeme se z vyznamenání tak výborného pracovníka a blahopřejeme mu co nejsrdečněji.

Literatura.

Praktické promluvy k mládeži v příkladech pro celý školní rok. Sepsal František Jirásko, katecheta měšťanských škol v Novém městě n./M. Cena K 2.60. Olomouc 1908. R. Promberger.

Exhorty jsou jedním z nejtěžších úkolů katechetových, poněvadž mládež přednes i sloh katechety ze školy zná. Jest tedy potřebí pečlivé přípravy katechetovy, by při exhortě mládež v pozornosti udržena byla a z exhorty si užitek odnášela i tenkrát, jedná-li se o látce, jež ve škole byla probírána. Proto katecheta vděčně přijímá pomůcku, jež mu úkol usnadňuje. Takovou příručku podává čís. 19. knihovny Kazatele, přinášejíc 58 exhort známého homiletického spisovatele Fr. Jiráska. Exhorty ty jsou s malými výjimkami vlastně katechesemi 1. až 5. přikázání Božího a modlitby Páně, a jest na nich patrný vliv školního katechisování. Lze však jich užiti i ojedinele. Nejlépe se mi zamlouvají promluvy: na počátku školního roku, neděle velkonoční, na den sv. Petra a Pavla a na den jmenin J. V. Všecky exhorty oživeny jsou četnými příklady, jen že většina jich jest snad kate-

chetům známa. Neschvaluji příkladů neurčitých, na př.: spisovatel jeden . . . , jako onen . . . , kdosi . . . , bohatý šlechtic . . . , před několika léty . . . a pod. Když aspoň o nich platí: Si non e vero, e ben trovato, ale o některých z užitých příkladů nelze ani toho říci. Jsou pravděpodobny nebo nejapny. Na př.: Waschitzův příklad (str. 10) o italském šlechtici, jenž vypravil pohřeb živému, nezdárnému synu. Při pohřbu vpadne syn do pokoje, kde mrtvola (!) byla vystavena a volá: „Otče, neznáš již své dítě?“ „Jak, ty že jsi můj syn?“ chladně táže se otec. — To snad ani v Itálii není možno! Sem patří i podobenství na str. 59., příklad Roseggerův (na str. 129.) o bohatém šlechtici, jenž hledal správce pro jeden ze svých statků. Když však se mu hlásil mladý muž, který sliboval svými vědomostmi širá pole udělati dvojnásob i trojnásob výnosnými a skutečně hospodařiti uměl, neuměl však vytvořiti žitného stébla, nepřijal ho majitel statku řka, že raději ustanoví správcem Pána Boha. Dále příklady na str. 192. a 196. a Stieglitzovo líčení vzpoury andělů na str. 205. Že by Farao byl v moři zahynul (str. 18., 24., 30.) Písmo sv. nepraví. Užije-li spisovatel v pokračování příkladů vhodných i pravdivých, zvýší velice cenu své práce. Exhorty jsou psány plynným jasným a lehkým slohem starší naší školy homiletické. Memorovati exhorty bylo by snadno. Mnohé z exhort hodí se mutatis mutandis i pro školy střední. Omyly jazykové (na př.: „Co jest to za dítě?“ str. 62. a pod.) i četné chyby tiskové (na př. různý počet lidí na str. 17. a str. 181. opraví si každý čtenář. Kéž přinese dílo hojného užitku milé mládeži! *Jan.*

Městské museum v Jaroměři n./L., započínajíc svoji reformní činnost a majíc na zřeteli také rozšiřování dobrých ornamentálních vzorů, vydalo v těchto dnech svým nákladem výbornou příručku dekorativních motivů, pomůcku při komponování plošných ornamentů pod názvem: **Pramen moderních ornamentů na základě geometrickém.** Dílo architekta V. Jeřábka, skuteč. učitele na c. k. státní škole řemeslnické v Jaroměři n./L. — Jest to toho druhu jediná publikace a uměleckou hodnotu její zaručuje jméno autora, známého pracovníka na poli moderního uměleckého průmyslu a plošné dekorace, jehož návrhy namnoze došly četných vyznamenání. Pro své bohatství motivů a snadné použití ve všech různých potřebách plošného ornamentu doporučuje se příručka tato pro učitele kreslení na školách všech kategorií, pro žáky průmyslových škol a vůbec pro každého, kdo nové ornamentální vzory potřebuje a hledá. Jak jsme se z obsahu díla přesvědčili, mají motivy zde obsažené zvláště tu výhodu, že jsou snadno přístupny pro svůj geometrický základ i méně rutinovaným kreslířům, any skoro všechny ty vzory postrádají úplně volných čar, takže možno jich za pomoci pravítka a kružidla snadno vypracovati. — Že cena 10 K, za něž lze obsáhlé dílo to získati, jest velmi levná, lze vysvětliti skutečně nezištnou snahou vydavatelstva. —

„Vychovatelské Listy“

---

vycházejí 20. každého měsíce, vyjma měsíce srpen a září.

Roční předplatné 6 K zasílá se administraci do Brna, Petrov č. 1. Za redakci odpovídá KAREL TIRÁRY, katecheta v Ivančicích. - Týž přijímá všechny literární příspěvky. . . Administraci vede sl. Hedvika Rubrová, učitelka. . . Expedici obstarává knihtiskárna Ferd. Navrátila v Ivančicích. - Tamtéž se zasílají reklamace.

Všechny příspěvky se honorují.
